

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з китайської філології

на тему:

СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Студентки групи ЗМжит 60-22

факультету східної і слов'янської філології

заочної форми навчання

Освітньої програми:

Східна філологія: китайська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Кривошеєвої Олени Євгеніївни

Науковий керівник:

д. філол. н., проф. Валігура О. Р.

Допущена до захисту

«___» _____ 2023 року

Завідувач кафедри

_____
(підпис) Любимова Ю. С.
(ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	9
1.1. Основні поняття сучасного термінознавства: "термін", "термінологія", "терміносистема".....	9
1.1.1. Основні ознаки терміна	14
1.2. Аналіз лінгвістичної термінології як особливого об'єкта в рамках термінознавчих досліджень.....	17
1.2.1. Проблема стандартизації лінгвістичної термінології китайської мови	19
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	23
2.1. Методи наукового дослідження.....	24
2.1.1. Методи дослідження лінгвістичної термінології сучасної китайської мови.....	26
2.2. Етапи проведення наукового дослідження лінгвістичної термінології китайської мови.....	29
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3 СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	33
3.1. Структурні особливості лінгвістичної термінології китайської мови	33
3.1.1. Словоскладання	36
3.1.2. Афіксація	40
3.1.3. Аббревіація	42
3.1.4. Іншомовні запозичення	43
3.1.5. Інші способи термінотворення.....	46

	3
3.2. Семантичні особливості лінгвістичних термінів китайської мови	47
3.2.1. Явище синонімії (同义词)	47
3.2.2. Явище антонімії (反义词).....	52
3.2.3. Явище полісемії (多义性).....	55
3.2.4. Явище омонімії (同音词).....	58
Висновки до розділу 3	61
РОЗДІЛ 4 ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	63
4.1. Особливості функціонування термінів лінгвістичної галузі китайської мови	63
Висновки до розділу 4	69
ВИСНОВКИ	72
РЕЗЮМЕ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	78
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	86
ДОДАТКИ	87
Додаток А. Структура китайської лінгвістичної термінології	87
Додаток Б. Класифікація китайських лінгвістичних термінів згідно їхнього складу та способів творення	88

ВСТУП

Термінологія – це продукт науки й культури, і чим розвиненіші ці дві діяльності, тим багатша термінологія. Термінологія різних галузей прагне до впорядкування та чіткої класифікації, адже коли під час мовленнєвого акту використовуються різні термінологічні одиниці для позначення одних і тих самих понять виникає плутанина, що негативно впливає на саму галузь. Термінологія є засобом передачі наукових ідей, і якщо термінологія тієї чи іншої сфери заплутана, це не лише впливає на академічну комунікацію, але й може змусити людей сумніватися в самій дисципліні.

Лінгвістична термінологія відкриває широкі можливості для вчених з різних країн опанувати надбання світової науки мовою оригіналу. Лінгвістична термінологія має за мету сприяти передачі наукових понять фахівцями різних мов, а також спонукати їх до активної науково-дослідної діяльності.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена дослідженню структури, семантики та функціонування лінгвістичної термінології сучасної китайської мови.

До теоретичної бази даного дослідження відносимо праці таких українських та зарубіжних теоретиків, які вивчали термінознавство загалом: Квітко І. С., Журавльова Т. А., Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б., Кочан І. М., Вознюк Г. Л., Булик-Верхола С. З., Гнатюк М. В., Овчаренко Н. І., Іващенко В. Л., Гуменюк Т. І., Коваленко А. Я., Малевич Л. Д., Фельбер Г., Мостовий М. І., Кабре М., Вакуленко М. О., Жовтобрюх М. А.; семантику, склад та структуру галузевих термінологій: Артикуца Н. В., Саламаха М. Я., Симоненко Л. О., Янковець О. В., Ситник І. В., Сергєєва Г. А., Павлова О. І., Цимбал Н. А., Колган О. В., Нікітіна Ф. О., Крижанівська А. В. та інші.

Серед дослідників китайської термінології можемо виокремити таких учених як Козоріз О. П., Самойленко Н. С., Кірносова Н. А., Нечипоренко Б. Ю. та таких китайських лінгвістів як Лі Цзіньсі, Сунь Чансюй, Цен Цзяньпін, Шень Хеюнь, Фан Юйцін, Чжан Юнянь, Фу Хуайцін, Ге Беньї, Люй Шусян, Хе Цзюїнь, Цзянь Шаоюй, Сюй Чжаохуа, Сюй Гоцін та інші.

Щодо досліджень лінгвістичних термінів, то на тлі значної кількості наукових праць, в яких розглядають технічну термінологію, стає очевидною відносна

обмеженість наукових розвідок, спрямованих на дослідження лінгвістичної термінології. Проте, знаходимо відображення цього об'єкта дослідження в працях таких українських дослідників: Захарчин В. В., яка розглядала чинники, що впливають на творення української мовознавчої термінології, а також тенденції її розвитку; Медведь О. В., яка досліджувала процес поповнення граматичної термінології української мови; Якимович-Чапран Д. Б., яка аналізувала лексико-семантичну, етимологічну, структурно-граматичну лексику української мови; Рогач Л. В., яка провела аналіз лінгвістичних термінів української та англійської мов; Ляшук Н. А., яка розглянула багатозначність лінгвістичної термінології української мови та інші.

Стосовно китайської лінгвістичної термінології, то вона майже не була систематично вивчена ані китайськими, ані вітчизняними науковцями.

Серед китайських лінгвістів, які вивчали дотичні питання до нашого дослідження виступають Гун Цюньху, який досліджував синонімію у лінгвістиці; Цен Цзяньпін, який розглядав стандартизацію лінгвістичних термінів китайської мови; Чень Сінжень, який вивчав проблеми перекладу лінгвістичних термінів; Лінь Юнфу, який аналізував стандартизацію китайської мови; Фан Юйцін, який виокремив класифікацію способів творення слів у китайській мові; Ге Бенї та Оу Цючжун, які розглянули причини, що призводять до появи синонімів; Лю Шусін та Цуй Фуай, які досліджували явище антонімії в китайській мові та інші.

Дослідники не розглядали лінгвістичну термінологію китайської мови з точки зору її семантики, структури, функціонування, тому ці питання й досі залишаються дискусійними. З огляду на це **актуальність дослідження** обумовлена кількома чинниками: 1) еволюцією лінгвістичної термінології та появі нових термінів цієї галузі; 2) відсутністю опису лінгвістичної термінології китайської мови на сучасному етапі її існування; 3) необхідністю вивчення структури, семантики, функціонування та виявлення основних проблем її формування; 4) брак досліджень, які б висвітлювали її особливості.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі структури, семантики та функціонування лінгвістичної термінології сучасної китайської мови.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні концепції, які використовуються у вивченні спеціальної галузевої термінології, а саме поняття "термін", "термінологія", "терміносистема";
- дослідити теоретичні основи ключових понять: "лінгвістична термінологія", "лінгвістичний термін";
- проаналізувати та виокремити методи дослідження лінгвістичної термінології сучасної китайської мови;
- визначити склад та структуру термінів китайської мови та розглянути основні способи термінотворення в китайській мові;
- виконати структурний аналіз лінгвістичних термінів китайської мови та описати продуктивність термінотворення лінгвістичної термінології;
- дослідити лексико-семантичні зв'язки між термінами лінгвістичної терміносистеми;
- описати функційні особливості термінологічних одиниць лінгвістичної галузі сучасної китайської мови.

Об'єктом дослідження слугує сукупність лінгвістичних термінів сучасної китайської мови.

Предметом дослідження є структура, семантика та функціонування лінгвістичної термінології китайської мови.

Матеріалом у даному дослідженні слугував масив з 388 термінологічних одиниць лінгвістичного спрямування відібраних методом суцільної вибірки, а саме 209 термінів з трьох лексикографічних джерел (словник лінгвістичних термінів за редакцією Девіда Крістала (戴维·克里斯特尔) "现代语言学词典" (2000), словник лінгвістичних термінів за редакцією Дая Пейлі (戴佩丽) "汉哈俄语言学术语词典" (2009), словник "现代汉语词典" (2016) за редакцією Інституту лінгвістики Китайської академії суспільних наук) та 179 термінологічних одиниць зі статті за 2023 рік Сун Цзояня (宋作艳) "基于构式词法的领属复合词界定", опублікованій у третьому випуску журналу "汉语学报".

У рамках даної роботи були використані такі **методи дослідження**:

- теоретичний аналіз джерел наукової літератури з метою відбору та впорядкування фактичного матеріалу для дослідження;
- метод суцільної вибірки (для виокремлення термінологічних одиниць із фахових статей та джерел наукової літератури із метою формування фактичного матеріалу дослідження);
- аналіз дефініцій (для уточнення дефініцій термінів);
- описовий метод (для виділення одиниць аналізу, їх членування, класифікації й інтерпретації);
- словотвірний аналіз (для визначення механізму творення термінів);
- морфемний аналіз (для дослідження способів та типових моделей формування термінологічних одиниць, які утворені за допомогою морфологічного способу словотвору);
- структурний метод (для пізнання лінгвістичної термінології як цілісної функційної структури);
- семантичний аналіз (для вивчення семантики лінгвістичних термінів);
- функційний аналіз, який передбачає розгляд лінгвістичної термінології з точки зору її функціонування;
- кількісний метод (з метою встановлення відсоткового складу термінів певного способу творення слів та визначення відсоткового співвідношення лінгвістичних термінів за кількістю морфем).

Наукова новизна полягає у тому, що було вперше проаналізовано структуру, семантику та функціонування термінів лінгвістичної терміносистеми сучасної китайської мови; проаналізовано семантичні особливості лінгвістичної термінології, а саме явище синонімії, антонімії, полісемії та омонімії; досліджено особливості функціонування лінгвістичних термінів китайської мови; виявлено продуктивні словотвірні моделі термінологічних одиниць лінгвістичної галузі та визначено їх ефективність у відсотковому співвідношенні.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у можливості використання результатів дослідження під час викладання теоретичних і практичних курсів з лексикології, теорії і практики перекладу, дисципліни за вибором – переклад текстів лінгвістичної тематики з китайської мови, лекційних курсів з термінознавства тощо. Також результати та висновки даного дослідження можуть бути використані для укладання спеціалізованих термінологічних словників, довідників та навчальних посібників. Окрім цього, дане дослідження може слугувати підґрунтям для дослідження структури, семантики та функціонування інших галузевих терміносистем.

Апробація результатів дослідження була здійснена у рамках міжнародної науково-практичної відеоконференції "Ad orbem per linguas / До світу через мови", яка проходила 18-19 травня 2023 року на платформі Microsoft Teams. Результати дослідження були опубліковані у вигляді тез у збірнику матеріалів до міжнародної науково-практичної відеоконференції "Ad orbem per linguas / До світу через мови".

Публікації. Кривошеєва, О. Є. (2023). *Стандартизація лінгвістичної термінології сучасної китайської мови*, Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної відеоконференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови". Київ: Видавничий центр КНЛУ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, резюме, списку використаної літератури, списку ілюстративного матеріалу та додатків. Основний текст становить 74 сторінки, список використаної літератури (112 джерел різної наукової літератури) та список джерел ілюстративного матеріалу (4 найменування, з яких 3 лексикографічних джерела та 1 наукова стаття) становлять 9 сторінок. Додатки складаються з трьох діаграм та таблиці, що містить в собі вибірку зі 179 термінологічних одиниць лінгвістичної галузі обсягом 14 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Основні поняття сучасного термінознавства: "термін", "термінологія", "терміносистема"

У сучасних мовознавчих дослідженнях велике значення має розвиток теоретичних положень щодо організації лексичних одиниць, адже лінгвістична теорія служить не тільки для опису вже відомих фактів, але й для виявлення самої природи цих фактів.

Кожна мова на певному етапі свого розвитку досягає рівня, коли актуальним стає не лише збагачення лексики, а й систематизація наявних мовних одиниць. Особливо це стосується професійної лексики, яка повільніше реагує на зовнішні чинники та демонструє стабільність у функціюванні. Тому фахова термінологія різних мов традиційно є об'єктом лінгвістичних досліджень, адже її аналіз уможливує виявлення структурних, семантичних і функційних характеристик терміносистем та мови загалом. Терміни є невід'ємними елементами необхідними для функціонування науки, оскільки слугують своєрідними кодами, що дозволяють обмін інформацією між фахівцями певної галузі. Вони є важливим засобом професійної комунікації.

Процес становлення поняття "термін" є тривалим і різноплановим. Як вже згадувалося, це поняття вивчалось та вивчається багатьма вченими з різних країн, які досліджували та досліджують конкретні терміносистеми конкретних мов. Завдяки такому розмаїттю наукових підходів, визначення поняття "термін" може варіюватись залежно від певного автора чи наукової школи. Так, у науковій праці "Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія" (1973) термін визначають як "спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо, тобто термін завжди співвіднесений з відповідним поняттям у

системі певної галузі науки, техніки чи іншої галузі людських знань" (Білодід, 1973, с. 158).

Квітко (1976) визначає термін як "слово чи словесний комплекс, який співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки) і вступає в системні відношення з іншими словами та словесними комплексами, утворюючи разом з ними в кожному окремому випадку й у певний час замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю й експресивною нейтральністю" (с. 21).

Нікітіна (1978) називає терміном базову одиницю термінологічної системи, тобто тим, що визначає внутрішню будову і характерні особливості даної одиниці, що й дозволяє відмежувати її від інших термінологічних одиниць (с. 3).

За Жовтобрюхом (1984) терміном називають "слово або словосполучення, що служить точним найменуванням спеціального поняття з якоїсь галузі науки, техніки, виробництва, суспільно-політичного життя, культури, мистецтва тощо" (с. 70).

У своїх дослідженнях Крижанівська (1984) наголошує на тому, що термін – це мовна одиниця, яка використовується для вираження понять у науці, техніці та інших спеціальних галузях (с. 21).

Мостовий (1993) зазначає, що "термін – це слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва" (с. 191).

Пономарів (2001) трактує термін як складову історично сформованої термінологічної системи, яка використовується для вираження понять та визначення їх взаємозв'язків (с. 72). Термін використовується для спілкування між людьми, які мають спільну спеціалізацію, входить "до словникового складу мови і підпорядковується всім її законам" (Пономарів, 2001, с. 72). Його головна функція полягає в точному визначенні поняття в конкретній сфері (Пономарів, 2001, с. 72).

За Сергєєвою (2002) терміном називають "мовну одиницю (слово або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яка є словесним позначенням наукового поняття, має закріплене дефініцією термінологічне значення, що є

семантичною основою відповідного поняття і реалізується в межах певного термінологічного поля" (с. 4).

Фельбер (Felber, 2002) означає термін як "конкретне фахове поняття тієї чи іншої галузі знання" (с. 54). Це означення "можна вважати одним з найвдаліших серед нині відомих у лінгвістиці" (Вакуленко, 2015, с. 23).

Звертаючись до традиційної лінгвістики, термін розглядають як "слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо" (Русанівський та ін., 2004, с. 682). Таке трактування поняття "термін" прослідковується у більшості наведених визначень різних авторів. Тому можна констатувати, що таке розуміння є досить усталеним та загальноприйнятим у сучасній лінгвістиці.

Симоненко (2007) характеризує термін як "слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва, основними ознаками якого є системність, відповідність позначуваному поняттю, наявність дефініції, тенденція до однозначності в межах свого термінологічного поля, тобто термінології певної галузі знань, стислість, стилістична нейтральність, точність, висока інформативність" (с. 21).

У "Великому тлумачному словнику української мови" (2005) термін описується як "слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо" (Бусел, 2005, с. 1444).

У "Короткому тлумачному словнику української мови" (1978) пропонується таке визначення для поняття "термін": "від лат. *terminus* – межа, кінець; спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній професійній сфері і застосовується в особливих умовах" (Гринчишин & Пономарів, 1978, с. 247). Термінологічна одиниця "представляє собою словесне означення поняття, яке входить в систему понять певної області професійних знань, яке позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини" (Гринчишин & Пономарів, 1978, с. 247).

Овчаренко (2010) розглядає термін як "створене, запозичене або взяте із загальнонародної мови слово чи словосполучення, яке виражає поняття науки,

спеціальних галузей знань і діяльності людини, покликане номінувати об'єкти і процеси й одночасно слугувати засобом пізнання навколишнього світу, має чіткі семантичні межі і входить у термінологічну систему" (с. 173).

Вознюк та ін. (2010) розуміють під терміном "слово або словосполучення, яке зіставляється з чітко окресленим поняттям певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя і вступає у відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом з ними особливу систему – термінологію" (с. 8).

Безсумнівно, дати визначення поняттю "термін" в усій повноті надзвичайно складно, проте згідно з проведеним аналізом, визначили низку центральних понять, крізь призму яких науковці розглядають термін як слово, словосполучення, спеціальне слово, словесний комплекс, базова одиниця термінологічної системи, точне найменування спеціального поняття, мовна одиниця, важлива складова лексичної системи, складова історично сформованої термінологічної системи, умовний символ, словесне означення поняття. Попри численні спроби, наразі не існує визначення терміна, яке б цілком влаштувало вчених (Кочан, 2009, с. 30). Здається, що неможливо окреслити універсальну дефініцію поняття "термін", але "це не означає, що прагнути до витворення найвдалішого означення терміна не варто" (Вакуленко, 2015, с. 24).

Вакуленко (2015) пропонує "удосконалений варіант відповідного означення" (с. 24). Науковець наводить таке визначення цьому поняттю: "термін – це одиниця лексичного рівня (слово або словосполучення), яка позначає певне поняття у відповідній галузі людської діяльності, утворює функціонально-тематичний клас галузевої лексики і є органічним (системним чи позасистемним) елементом термінологічного фонду" (Вакуленко, 2015, с. 24).

Таким чином, провівши аналіз та узагальнивши низку наведених вище тлумачень терміна, можемо запропонувати наступне визначення: термін – це мовна одиниця (слово або словосполучення), яка репрезентує поняття певної галузі знань чи професійної діяльності у межах конкретної терміносистеми та виконує номінативну функцію. Термін має дефініцію, яка розкриває його зміст та є ефективним засобом обміну спеціальною інформацією.

Окреслюючи визначення "терміна", ми також стикалися з такими поняттями, як "термінологія" та "терміносистема". Ці поняття тлумачаться неоднозначно в працях різних дослідників. Тож пропонуємо більш детально розглянути зміст поданих вище термінів та окреслити наше розуміння цих понять у межах даної кваліфікаційної роботи.

Термінологію часто розглядають як еквівалент до поняття "термінознавство", тобто прирівнюють термінологію до науки. Так, наприклад, у "Великому тлумачному словнику української мови" (2005) зазначається, що "термінологія – це сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або всіх термінів даної мови; розділ лексикології, який вивчає терміни різних галузей знань" (Бусел, 2005, с. 1444). Водночас поняття "термінознавство" подається як "те саме, що термінологія" (Бусел, 2005, с. 1444).

Інше формулювання знаходимо в праці Русанівського та ін. (2004), в ній зазначається, що "термінологія (від. лат. *terminus* – рубіж, межа і грец. *λόγος* – слово, вчення) – сукупність термінів, що обслуговують певну сферу знань, пов'язаних із системою понять: мистецтво, техніку, виробництво тощо" (с. 683). До того ж, "це особливий пласт лексики, який піддається свідомому регулюванню та впорядкуванню, синонімом у цьому значенні є терміносистема" (Русанівський та ін., 2004, с. 683).

З огляду на вищезазначені дефініції можемо помітити, що виникає неоднозначність у розмежуванні понять "термінологія", "терміносистема", "термінознавство".

Згідно Кротевича та Родзевича (1957) "термінологія – це сукупність термінів, що вживаються в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові" (с. 196).

Журавльова (1998) розглядає термінологію як "підсистему лексичного складу мови" (с. 21).

За Симоненком (2001) "термінологія – це сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки, техніки та мистецтва, які вживаються у сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини" (с. 3).

"Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів" (2001) дає таку дефініцію: "термінологія (від. лат. *terminus* – межа, кордон і *logos* – вчення) – 1) система термінів певної галузі науки, виробництва, мистецтва, політики тощо" (Єрмоленко, Бибик & Годор, 2001, с. 183). Терміносистема ж в даному словнику має дещо схоже визначення: "терміносистема (від. лат. *terminus* – межа, кордон і гр. *systema* – ціле, складене з частин, поєднання) – система термінів певної галузі науки, техніки, мистецтва та ін., яка враховує лексико-семантичні й словотвірні зв'язки між номінаціями – термінами" (Єрмоленко, Бибик & Годор, 2001, с. 183).

У праці Д'якова, Кияка та Куделька (2000) зазначається, що така багатозначність, переважно, пояснюється тим, що "для кожної термінологічної одиниці визначена точка координат як у мові в цілому, так і в субмові зокрема" (с. 11). Органічна взаємодія елементів всередині такої системи визначає її структуру. Тобто саме системний характер є визначальною передумовою функціонування терміна як невід'ємного компонента спеціальної термінології (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000, с. 11).

З огляду на вищезазначені дефініції робимо висновок, що важливою ознакою термінології є її системність, яка виявляється у різних аспектах, таких як структура, семантика тощо. Таким чином, синонімічним поняттям "термінології" буде "терміносистема".

Для позначення науки про терміни використовуємо поняття "термінознавство", що в свою чергу має таку дефініцію: "термінознавство – це наука, яка вивчає спеціальну, фахову лексику з точки зору її типології, походження, форми, змісту та функціонування, а також використання, впорядкування та творення" (Фурт & Дмитрук, 2020, с. 11).

1.1.1. Основні ознаки терміна

Для того, щоб термін успішно запровадився та повноцінно існував, важливо, щоб його формулювання було добре продуманим і вдалим (Вакуленко, 2015, с. 31). У науковому доробку Шелудька (1928) зазначено, що термін має бути зручним та морфологічно придатним для легкого утворення на його основі похідної і залежної

термінології (с. 11). Іншими словами, на думку дослідника, важливою характеристикою терміна є словотвірний потенціал – здатність породжувати нові терміни за допомогою словотворчих засобів мови. Ця риса забезпечує можливість розширення і поповнення терміносистеми новими одиницями на основі вже наявних термінів. На думку Вакуленка (2015) "це не жорсткі нормативи, а радше загальні вимоги до "якості" терміна, і необхідні вони насамперед для порівняння придатності термінів – наприклад, для вибору заголовного терміна з ряду синонімів чи для потреб стандартизації" (с. 31).

У сучасному термінознавстві встановлено особливі характеристики, які в цілому відрізняють терміни від загальноживаних слів. До цих специфічних ознак терміна відносяться: "системність, точність, прагнення до однозначності, відносна незалежність від контексту, наявність дефініції, функціональна усталеність, конвенціональність, офіційність, стандартизованість, лаконічність, суворона нормативність, стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність" (Артикуца, 2005, с. 84).

У дослідженні Секунди (1930) було виокремлено такі характерні риси терміна: зрозумілість (термін має бути зрозумілим); точність (відповідність позначуваного поняття); однозначність (відсутність різних тлумачень); гнучкість (здатність пристосовуватись до нових реалій у межах терміносистеми); доброзвучність терміна (с. 12).

У науковій праці "Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія" (1973) найважливішою ознакою терміна вважають "його однозначність у межах тієї термінологічної системи, в якій він вживається" (Білодід, 1973, с. 158). Ця властивість обумовлена його роллю в мові. Вона спирається на те, щоб забезпечити єдине розуміння спеціального поняття усіма носіями мови. Це можливо лише тоді, коли всі терміни будуть однозначними у певній системі понять, в якій вони використовуються. Однак, "якщо слово, вживане в термінологічній лексиці, поширене й поза її межами, то там воно може набувати різних додаткових та переносних значень і навіть виступати як полісемічне" (Білодід, 1973, с. 158).

Досить влучно виокремили ознаки терміна Д'яков, Кияк та Куделько (2000). До найважливіших належать такі: "термін повинен відповідати правилам і нормам певної мови; термін повинен бути систематичним; термінові притаманна властивість дефінітивності; термінові властива відносна незалежність від контексту; термін повинен бути точним; термін повинен бути коротким, хоча дана вимога нерідко суперечить вимозі точності; термін повинен бути однозначним; термінології не притаманна синонімічність, яка заважає взаєморозумінню; терміни експресивно нейтральні, термін повинен бути милозвучним (тобто вимога евфонії) (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000, с. 11-12).

Саламаха (2014) виокремлює такі основні ознаки терміна:

- 1) однозначність або ж тенденція до однозначності (тобто однозначність в межах певної терміносистеми, одному поняттю повинен відповідати тільки один термін);
- 2) точність;
- 3) повне злиття значення слова і означуваного словом поняття;
- 4) стилістична нейтральність (відсутність експресивно-емоційного забарвлення);
- 5) системність;
- 6) чітка дефініція;
- 7) відсутність у терміна синонімів чи омонімів;
- 8) стислість, лаконічність, милозвучність;
- 9) лінгвістична або граматична правильність (тобто правильне використання словотвірних засобів, що забезпечує точність терміна);
- 10) мотивованість;
- 11) деривативність (можливість утворювати на основі терміна інші нові терміни (Саламаха, 2014, с. 49-51).

Деякі з цих ознак можна знайти в стандарті "Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять" (2010), в якому визначені такі вимоги до термінів: "системність, відповідність лексичного значення терміна позначеному ним

поняттю, однозначна відповідність терміна поняттю, раціональна стислість, стилістична нейтральність, словотворча (дериваційна) здатність, мовна правильність, переважність рідної мови, згармонізованість, наявність визначення поняття" (с. 16). До основних вимог "до визначення поняття" належать: "наявність тільки суттєвих ознак, системність, однозначність" тощо (Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять, 2010, с. 23).

Отже, підсумовуючи вищезазначені розмежування, основними ознаками терміна виступають: 1) однозначність; 2) точність; 3) суттєвість; 4) відсутність експресивно-емоційного забарвлення; 5) системність; 6) чіткість; 7) стислість, лаконічність, милозвучність; 8) мотивованість; 9) деривативність; 10) зрозумілість; 11) відсутність синонімів та омонімів. Хоча в теорії до термінів і висуваються вимоги однозначності та відсутності синонімії й омонімії, на практиці ці характеристики радше бажані, аніж реальні. Насправді, термінологічним системам, подібно до загальноновживаної лексики, властиві явища багатозначності та синонімії. Абсолютна однозначність термінів є скоріше теоретичним ідеалом. Внаслідок того, що мова постійно розвивається та запозичує лексику з інших галузей, гнучкість термінології є природним і неминучим явищем.

1.2. Аналіз лінгвістичної термінології як особливого об'єкта в рамках термінознавчих досліджень

Як зазначає Шестакова (2021) "лінгвістична термінологія – це інструмент, який дозволяє носіям інших мов знайомитися з теоретичними працями фахівців на мові оригіналу, поглиблювати свої знання та вести активну науково-дослідну діяльність" (с. 2).

Лінгвістична термінологія – це специфічний набір термінів, що використовується в галузі лінгвістики для опису понять, структур і процесів, пов'язаних з мовою.

Особливість лінгвістичної термінології полягає не тільки у її специфічній тематиці, але й у тому, що лінгвістичні терміни складно піддаються впорядкуванню, що і відрізняє її від інших галузевих термінологій. Це пов'язано з тим, що

лінгвістичній термінології властиві одиниці, що часто використовуються у загальній лексиці (Шестакова, 2021, с. 49).

Щодо досліджень лінгвістичних термінів, то на тлі значної кількості наукових праць, в яких розглядають технічну термінологію, стає очевидною відносна обмеженість наукових розвідок, спрямованих на дослідження лінгвістичної термінології. Серед термінознавців, які присвятили свої дослідження цій темі можна виокремити наступних: Захарчин (1995), яка розглядала українську мовознавчу термінологію; Медведь (2001), яка аналізувала українську граматичну терміносистему; Рогач (2000), яка досліджувала лінгвістичні терміни в українській та англійській мовах; Ляшук (2014), яка розглянула багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові. Як зазначає Шестакова (2021) "у більшості випадків, науковці розглядають або термінознавчу галузь загалом, або лише поверхнево розглядають лінгвістичну термінологію" (с. 49-50). Так, наприклад, серед наукових досліджень китайських та вітчизняних дослідників відсутні праці, присвячені вивченню лінгвістичної термінології китайської мови. Така прогалина свідчить про те, що терміносистема згаданої галузі досі залишається поза фокусом наукових розвідок. Дотичні теми до нашої кваліфікаційної роботи досліджували: Лінь Юньфу (林允富, 1999) та Ян Маожун (杨茂荣, 2005) – стандартизацію китайської мови; Гун Цюньху (龚群虎, 2004) – синонімічні терміни у лінгвістиці; Чень Сінжень (陈新仁, 2003) – проблеми перекладу лінгвістичних термінів; Фан Юйцін (房玉清, 1994) – класифікацію способів творення слів у китайській мові; Ге Беньї (葛本仪, 1985) та Оу Цючжун (欧求忠, 2007) – причини, що призводять до появи синонімів; Лю Шусін (刘叔新, 2000) та Цуй Фуай (崔复爱, 1957) – явище антонімії в китайській мові та інші. Характерною ознакою, що об'єднує згадані дослідження, є теза про те, що лінгвістична термінологія не була системно досліджена. На це впливає низка чинників: різноманітні наукові школи, напрями тощо, кожен з яких залишає свій відбиток.

Лінгвістична термінологія китайської мови є винятковим об'єктом дослідницького інтересу в межах термінознавства. Вивчення термінів цієї галузі

сприятиме поглибленому розумінню лінгвістичних особливостей китайської мови. В наступному пункті ми зупинимося на проблемному питанні цієї терміносистеми, що потребує наукової уваги.

1.2.1. Проблема стандартизації лінгвістичної термінології китайської мови

Стандартизація термінів – одне з найважливіших питань будь-якої професійної сфери і лінгвістика не є винятком (Grattidge & Westbrook, 1993, с. 9). Як описують Книщенко та Нікуліна (2018) "термінологічною стандартизацією прийнято вважати вибір і затвердження термінологічної норми як єдиного варіанта, зрозумілого спеціалістам певної галузі" (с. 224). Шестакова (2020) зауважує, що "стандартизація термінів не лише дає змогу науковцям-лінгвістам спілкуватись "однією мовою", але й запобігає виникненню непорозумінь масового читача" (с. 117).

Зародження процесу "стандартизації в термінології пов'язують із виходом міжмовного термінологічного словника Е. Вюстера" (Гуменюк, 2015, с. 75). Гуменюк (2015) наголошує на тому, що саме цей дослідник "започаткував загальну термінологічну теорію і був поштовхом до перетворення стандартизації на тренд" (с. 75).

Процес стандартизації лексики китайської мови є особливо цікавим для дослідження, адже історичні, політичні чинники, вплив інших мов зумовили виняткову синонімічну насиченість китайської термінології. Проблема "перенасичення та різноманітності" лінгвістичних термінів постає гостро для китайської лінгвістики, де синонімія виникала не лише під впливом минулого, але й через брак системності в процесі становлення китайської лінгвістичної науки (Кривошеєва, 2023, с. 184). У китайській мові існує велика кількість термінів, що мають однакове значення, але виражаються різною термінологічною лексикою, наприклад, "модальне дієслово" може позначатися такими термінами: 能愿动词 néngyuàn dòngcí, 助动词 zhùdòngcí, 语气动词 yǔqì dòngcí; "присудок" – 谓语 wèiyǔ, 述语 shùyǔ, 谓词 wèicí, 谓项 wèixiàng; "фонетика" – 语音学 yǔyīn xué, 发音学 fāyīn xué тощо. Усі згадані терміни досі співіснують у китайській мові, що й призводить до плутанини та непорозумінь. Особливо проблемними є ситуації, коли в мовленні для

позначення одних і тих самих понять використовуються різні лексичні одиниці. Через "ці відмінності у системі позначень, якими володіють мовці, вони не зможуть розшифрувати повідомлення один одного" (Кривошеєва, 2023, с. 184).

За Шестаковою (2020) "усунення таких розбіжностей потребує не лише вибору найбільш універсального варіанту, який у перспективі покаже максимальну продуктивність та систематичність у рамках одного термінологічного поля, але й аналізу вже існуючої лексики для забезпечення однорідності термінологічних одиниць" (с. 58). І ми не можемо з цим не погодитись, тому стандартизація, як така, і потрібна для усунення непотрібної синонімії, яка спричиняє стільки проблем.

За твердженням Іващенко (2011), стандартизація мови – це складний процес, так як реальний світ значно багатший, аніж його мовна репрезентація. До того ж мова безперервно еволюціонує, а її функціонування, окрім лексичного змісту, відображає погляди мовців, їх соціальний статус та професійну спрямованість (с. 311).

Термінологія є засобом вираження і передачі наукових ідей, і якщо термінологія якоїсь галузі заплутана, це не лише впливає на академічну комунікацію, але й може змусити людей сумніватись у самій сфері. Наразі, різні науковці схильні перекладати терміни на власний розсуд відповідно до власного розуміння, що призводить до плутанини при використанні лінгвістичної термінології китайської мови (Кривошеєва, 2023, с. 184).

Як зазначає Цзоу Шумін (邹树明, 1988), наявна ситуація суперечить стандарту ISO/DIS740 "Принципи та методи термінології", в якому йдеться, що термінологія певної галузі має становити не довільний набір термінів, а систему, що відображає систему понять (с. 188).

Описуючи стандартизацію лінгвістичних термінів, Цен Цзяньпін (曾剑平, 2004) виокремлює такі ключові аспекти для покращення комунікації: точність, однозначність та систематичне оновлення (с. 63). Під однозначністю розуміється відповідність одного терміна лише одному поняттю. Наприклад, на початковому етапі впровадження в термінологію якоїсь галузі нових термінів часто виникали неузгодженості. Наприкінці XIX століття психологія як наука в Китаї була відома під

кількома назвами, такими як 心灵学 xīnlíngxué, 灵魂学 línghúnxué, 精神学 jīngshénxué тощо, які згодом були об'єднані під єдиним поняттям – 心理学 xīnlǐxué (申荷永, 1996).

З цього робимо висновок, що термінологію слід упорядкувати та відсіяти наявні терміни відповідно до понятійної системи галузі, "зберегти істину та усунути явище множинної передачі одного поняття через різні терміни" (Кривошеєва, 2023, с. 185). При створенні термінології важливо дотримуватися науковості та враховувати особливості мови. Кожен термін повинен максимально точно передавати значення поняття, уникаючи неоднозначності. Цього можна досягнути завдяки використанню знань з лінгвістики та логіки. Під науковістю передбачається створення термінів, які відповідають природі китайської мови та дозволяють адекватно виражати сутність певного наукового поняття (Кривошеєва, 2023, с. 185).

Підсумовуючи проблематику стандартизації лінгвістичної термінології китайської мови, можемо стверджувати, що ця проблема є актуальною і передбачає вирішення різноманітних завдань.

Висновки до розділу 1

У першому розділі цієї кваліфікаційної роботи було опрацьовано такі поняття як "термін", "термінологія", "термінознавство", "терміносистема", "лінгвістична термінологія" та дано визначення кожному з цих понять. Окрім цього, було визначено їх основні характеристики, які слугують міцною теоретичною базою для даного дослідження.

Підсумовуючи, можемо зробити такі висновки, що "термін" – це мовна одиниця (слово або словосполучення), яка репрезентує поняття певної галузі знань чи професійної діяльності у межах конкретної терміносистеми та виконує номінативну функцію. Термін має дефініцію, яка розкриває його зміст та є ефективним засобом обміну спеціальною інформацією.

Аналізуючи такі поняття як "термінологія", "термінознавство", "терміносистема" помітили, що виникає неоднозначність у розмежуванні цих понять, проте провівши вичерпний аналіз дефініцій визначили, що важливою ознакою термінології є її системність, тобто, синонімічним поняттям "термінології" виступає

"терміносистема". Термінознавство ж, у свою чергу, представлене як наука, що зосереджується на дослідженні галузевої лексики з точки зору її типології, змісту, функціонування, використання тощо.

Розділяючи погляд науковців, які виокремили основні вимоги до терміна, ми визначили його основні ознаки, які будуть слугувати корисним матеріалом при дослідженні певної термінологічної одиниці.

"Лінгвістичну термінологію" розглядаємо як специфічний набір термінів, що знаходить своє використання у лінгвістичній галузі для опису понять, структур, процесів, пов'язаних з мовою.

Визначили проблемне питання лінгвістичної термінології – проблема стандартизації, яка потребує вдосконалення. Термінологія повинна бути упорядкованою та без множинної передачі одного поняття через різні терміни. Це питання є актуальним та передбачає вирішення різних задач.

Усі висвітлені поняття та явища формують теоретичний фундамент, що застосується у цьому дослідженні для виявлення особливостей лінгвістичних термінів, їх аналізу та впорядкування.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Методологія дослідження представляє собою систематичну структуру, спрямовану на вирішення наукової проблеми через застосування найефективніших методів, які відповідають меті та завданням будь-якої наукової роботи. Методологія дослідження розглядає три найважливіші питання: що досліджується, чому це досліджується, і як той чи інший науковець буде це досліджувати (Юринець, 2011, с. 13).

Методологія наукового дослідження – це концепт, який спрямований на вирішення поставлених задач у межах наукової роботи за допомогою використання тих чи інших інструментів. Під інструментами ми розуміємо методи, різні засоби пізнання.

Не можемо не зазначити й того, що методологія наукового дослідження ґрунтується на певних принципах таких як: взаємозв'язок між теорією і практикою; розвиток, під яким мається на увазі виникнення суперечностей в межах дослідження та виявлення істини; об'єктивність, яка передбачає врахування всіх факторів, що можуть впливати на об'єкт дослідження; системність, яка передбачає взаємозв'язок між усіма концептами дослідження, тобто весь текст роботи є цілісною структурою, пронизаною однією метою; декомпозиція – принцип, який передбачає вирішення не одного великого завдання в межах дослідження, а розщеплення його на менші групи завдань для ефективного аналізу об'єкту наукової роботи; абстрагування – "принцип, який полягає у виділенні істотних та упущенні несуттєвих проявів властивостей досліджуваних явищ і процесів" (Юринець, 2011, с. 14).

Методологія наукового дослідження має важливе значення, адже вона надає можливість систематизувати весь обсяг наукових знань та створити умови для розробки подальших ефективних напрямів вивчення. Володіння методологією у науковій роботі допомагає впорядкувати отримані результати, розкрити альтернативні шляхи вирішення поставлених завдань, оцінити практичну цінність

здобутих результатів та розвинути здатність до наукової дискусії (Юринець, 2011, с. 15).

2.1. Методи наукового дослідження

Як описує Юринець (2011) "метод – це підхід, засіб або прийом теоретичного та експериментального дослідження або практичного втілення явища чи процесу" (с. 15).

За "Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів" (2001) "метод (гр. *methodos* – шлях дослідження) – спосіб, прийом, методика дослідження мовних явищ" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 88).

Бірта та Бургу (2014) зазначають, що "основною функцією методу є його внутрішня організація і регулювання процесу пізнання або практичного перетворення того або іншого об'єкта. Тому метод зводиться до сукупності визначених правил, прийомів, способів, норм пізнання і дії" (с. 19).

Класифікуючи методи наукового дослідження, їх можна поділити на загальнонаукові (методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, аналіз результатів; методи теоретичного дослідження: індукція, дедукція, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, моделювання, порівняння, класифікація) та спеціальні, тобто ті, які використовуються в певній галузі знань (Грабченко, Федорович & Гаращенко, 2009; Юринець, 2011). Відзначимо й те, що в межах одного дослідження можуть використовуватись як загальнонаукові методи, так і спеціальні.

У рамках даної кваліфікаційної роботи, під спеціальними методами ми розуміємо сукупність прийомів, які використовуються у лінгвістиці для вивчення мовних явищ, закономірностей функціонування та розвитку мови, тобто лінгвістичні методи дослідження.

Пропонуємо коротко розглянути загальнонаукові методи дослідження.

Спостереження передбачає цілеспрямоване сприйняття досліджуваного явища без втручання в його перебіг, тобто відбувається фіксація зовнішніх характеристик об'єкта дослідження.

Експеримент як метод відрізняється активним впливом на досліджуваний об'єкт, тобто дослідник може або штучно створити умови, за яких вивчається те чи інше явище, або проводити дослідження в природних, реальних умовах.

Індукція як науковий метод полягає у виведенні загального висновку на основі аналізу окремих фактів або явищ. Це рух від конкретного до загального. Тобто, суть індукції можна описати так: спостерігаються та вивчаються окремі факти або ж явища; виявляються певні закономірності, властивості цих явищ; на основі цього робиться висновок; висновок поширюється на всі подібні об'єкти та явища.

Дедукція – це метод наукового дослідження, який передбачає рух думки від загального до конкретного.

Аналіз полягає у розчленуванні об'єкта вивчення на складові елементи для глибшого вивчення його структури, властивостей, зв'язків.

Синтез – об'єднання компонентів в єдине ціле на основі вивчених зв'язків.

Абстрагування – це метод наукового пізнання, який полягає у відволіканні від несуттєвих ознак об'єкта задля вивчення його головних, найістотніших рис.

Конкретизація – це метод, протилежний абстрагуванню. Він полягає у переході від абстрактних, загальних до конкретних фактів, явищ.

Моделювання – це побудова і вивчення моделей реальних об'єктів чи явищ. Модель відображає найсуттєвіші риси оригіналу.

Метод порівняння ґрунтується на зіставленні об'єктів чи явищ з метою виявлення подібностей чи відмінностей між ними.

Класифікація – це науковий метод, який полягає у систематизації об'єктів шляхом розподілу їх на класи, групи за певними ознаками. До етапів класифікації ми відносимо: визначення об'єктів класифікації; виявлення ознак, за якими проводитиметься розподіл об'єктів; поділ об'єктів на групи за обраними ознаками; присвоєння класам назв, позначень; впорядкування класів; формулювання висновків на основі класифікації.

Як ми згадували вище, під спеціальними методами, ми розуміємо лінгвістичні методи дослідження. Алексенко (2020) зазначає, що "лінгвістичний метод – це засіб, за допомогою якого лінгвісти отримують знання про мову, пізнають її" (с. 3). Тобто,

"це той інструмент, який використовується лінгвістом для отримання фактичного матеріалу у ході дослідження, який допомагає вирішити поставлені наукові завдання" (Алексенко, 2020, с. 3).

За Селівановою (2008) "лінгвістичні методи – це методи, що застосовуються саме в лінгвістиці з метою вивчення її об'єкта та предмета" (с. 48).

Безперечно, усі методи, що застосовуються в мовознавчих студіях, набувають статусу лінгвістичних методів, адже вони призначені для дослідження мови як специфічного об'єкта. Навіть якщо певний метод запозичується лінгвістикою з суміжних галузей знань, він зазнає адаптації в межах лінгвістичної галузі, а отже, трансформується у лінгвістичний метод. Можна резюмувати, що будь-який метод, котрий застосовується для аналізу мовного матеріалу, підлаштовується під потреби лінгвістики і таким чином інтегрується в її методологічний апарат (Глущенко, 2010).

Виходячи з вищевикладеного, поєднання загальнонаукових і власне лінгвістичних методів у дослідженні дозволяє комплексно проаналізувати мовний матеріал. Огляд згаданих вище методів становить теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого дослідження лінгвістичних термінів.

2.1.1. Методи дослідження лінгвістичної термінології сучасної китайської мови

Сучасна лінгвістика володіє широким арсеналом загальнонаукових і спеціальних методів дослідження мовних явищ. Тому, обираючи адекватний методологічний інструментарій для дослідження обраної теми, варто зосередитися на методах, що безпосередньо корелюють з об'єктом та предметом нашої кваліфікаційної роботи. Предметом нашого дослідження є структура, семантика та функціонування лінгвістичної термінології китайської мови, а власне об'єктом слугує сукупність лінгвістичних термінів сучасної китайської мови.

Базою для добору термінологічних одиниць лінгвістичної терміносистеми послуговували три лексикографічних джерела, а саме словник лінгвістичних термінів за редакцією Девіда Крістала (戴维·克里斯特尔) "现代语言学词典" (2000), словник лінгвістичних термінів за редакцією Дая Пейлі (戴佩丽) "汉哈俄语言学学术语词典"

(2009), словник "现代汉语词典" (2016) за редакцією Інституту лінгвістики Китайської академії суспільних наук та стаття Сун Цзояня (宋作艳, 2023) "基于构式词法的领属复合词界定", опублікована у третьому випуску журналу "汉语学报". Саме завдяки опрацюванню цих джерел було сформовано масив з термінологічних одиниць китайської мови лінгвістичного спрямування, дібраних методом суцільної вибірки, що становить фактичний матеріал дослідження.

Формуючи зазначену ілюстративну вибірку, ми брали до уваги певні принципи та підходи, що забезпечили її відповідність поставленій меті, а саме:

- 1) релевантність (відібрані терміни мають безпосередньо стосуватися теми дослідження);
- 2) актуальність (пріоритет надається новітнім термінам, що віддзеркалюють сучасний стан лінгвістичної галузі, саме тому для дослідження продуктивності способів термінотворення нами була обрана нещодавно опублікована стаття Сун Цзояня (宋作艳, 2023));
- 3) нормативність (відібрані терміни мають бути зафіксовані в офіційних термінологічних стандартах або словниках, саме тому ми обрали аж три лексикографічних джерела для аналізу лексико-семантичних особливостей лінгвістичної термінології китайської мови та для тлумачення значення тих чи інших термінологічних одиниць).

На нашу думку, дотримання цих критеріїв забезпечить об'єктивність дослідження.

Далі доцільно розглянути методи, які стосуються мети та завдань нашої кваліфікаційної роботи. Тож зупинимось на них більш детально.

Теоретичний аналіз джерел наукової літератури. Цей аналіз полягає у вивченні, критичному осмисленні наукових праць інших дослідників з обраної тематики. Він дає змогу виявити основні підходи, концепції, теорії, що існують з досліджуваного питання. До того ж, теоретичний аналіз джерел наукової літератури слугує підґрунтям для розробки власних гіпотез чи, наприклад, інтерпретацій

стосовно тих чи інших понять. В межах нашого дослідження, ми використали цей метод з метою відбору та впорядкування фактичного матеріалу для дослідження.

Метод суцільної вибірки. За Петриною (2018) "метод суцільної вибірки передбачає виокремлення термінологічних одиниць із фахових текстів та термінологічного масиву суміжних галузей із метою формування фактичного матеріалу дослідження" (с. 176). З огляду на викладене, ми застосували цей метод для виокремлення термінологічних одиниць із фахових статей та джерел наукової літератури.

Аналіз дефініцій. Аналіз дефініцій – це метод дослідження, який полягає у вивченні та порівнянні наявних визначень певного поняття чи терміна. Цей метод доцільно використати для уточнення дефініцій термінів.

Описовий метод включає комплекс процедур виявлення, класифікації та інтерпретації мовних феноменів. Він застосовується для ідентифікації термінів конкретної галузі, характеристики їх диференційних ознак та систематизації цих одиниць згідно функційного призначення (Кочерган, 2006). В рамках нашої кваліфікаційної роботи цей метод передбачає дослідження виділених одиниць аналізу, їх членування, класифікації й інтерпретації.

Словотвірний аналіз – це лінгвістичний метод дослідження, який полягає у вивченні способів творення слів на базі наявного лексичного матеріалу мови. Цей метод буде корисним для виявлення механізмів творення термінів лінгвістичної галузі, результати якого можна буде використати для визначення продуктивності способів термінотворення лінгвістичних термінів.

Морфемний аналіз – це метод дослідження морфемної будови слів у мові. Він полягає у виділенні морфем в структурі слова та визначенні їх значення, функцій та особливостей. Даний підхід стане в нагоді для дослідження способів та типових моделей формування термінологічних одиниць, які утворені за допомогою морфологічного способу словотвору.

Структурний метод. Структурний метод в лінгвістиці полягає у вивченні мовних одиниць та явищ як системно організованих структур. Він базується на

розумінні мови як цілісної системи взаємопов'язаних елементів. Цей метод передбачає пізнання лінгвістичної термінології як цілісної функційної структури.

Семантичний аналіз. Семантичний аналіз як лінгвістичний метод спрямований на вивчення значення мовних одиниць та семантичних процесів у мові. Семантичний аналіз є важливим інструментом для вивчення семантики лінгвістичних термінів.

Функційний аналіз. Функційний аналіз як метод наукового дослідження полягає у вивченні функцій мовних одиниць та категорій, тобто їх призначення, ролі в мові та мовленні. В межах нашого дослідження цей метод передбачає розгляд лінгвістичної термінології з точки зору її функціонування.

Також у нашій кваліфікаційній роботі буде доцільно використати кількісний метод. Як зазначають В. Заяць та М. Заяць (2010) "лінгвістична статистика розглядається і як техніка обробки лінгвістичних даних, і як метод дослідження мови та мовлення, і як концепція, система ідей та уявлень про об'єкт лінгвістичної науки" (с. 296).

Використання техніки квантитативної лінгвістики можна побачити у багатьох наукових дослідженнях. Ефективна реалізація кількісних методик вимагає усвідомлення дослідником їх потенціалу для здобуття нових даних або перевірки наявних знань "про лінгвістичний об'єкт" (Заяць, 2004). Лише розуміючи імовірнісну природу лінгвістичного об'єкта, вчений може поставити за мету "описати його у кількісних показниках" (Заяць, 2004). Тож цей метод буде корисним для обробки лінгвістичних даних з метою встановлення відсоткового складу термінів певного способу творення слів, результати якого ми зможемо висвітлити у вигляді діаграм.

2.2. Етапи проведення наукового дослідження лінгвістичної термінології китайської мови

Вивчення китайської термінології лінгвістичної галузі являє собою складний багатоетапний процес аналізу різних аспектів мовних номінацій. Варто підкреслити, що на кожному етапі дослідницької роботи доцільно комбінувати як загальнонаукові, так і власне лінгвістичні методи.

Початковий етап дослідження передбачає створення теоретико-методологічних засад роботи, інвентаризація та виділення термінологічного матеріалу китайською мовою. Формування концептуальної бази ґрунтується на загальнонаукових методах, зокрема *теоретичному аналізі наукової літератури, описовому методі*, які уможливають виокремлення ключових теоретичних положень з досліджуваної проблематики, їх детальний аналіз та фіксацію гіпотез, закономірностей і визначень. Добір фактичного матеріалу здійснювався на основі китайських лексикографічних джерел та наукової статті лінгвістичного спрямування, що зумовило застосування *методу суцільної вибірки та аналізу дефініцій*. Загальна кількість відібраних термінів китайською мовою лінгвістичної галузі становить 388 термінологічних одиниць, 209 термінологічних одиниць зі словників та 179 термінів з наукової статті.

На другому етапі дослідження передбачається аналіз структурних та семантичних особливостей лінгвістичної термінології китайської мови. Цей етап вимагає застосування *словотвірного аналізу* для вивчення способів термінотворення на базі виокремленого матеріалу дослідження, *морфемного аналізу* для дослідження способів та типових моделей формування термінологічних одиниць, які утворені за допомогою морфологічного способу словотвору та використання *структурного методу* для дослідження структури лінгвістичних термінів. *Семантичний аналіз* дає змогу визначити семантичні особливості термінів лінгвістичної галузі, а саме дослідити наявність синонімічних, антонімічних, омонімічних та полісемічних зв'язків.

Третій етап дослідження базується на *функційному аналізі*, метою якого є вивчення лінгвістичних термінів крізь призму їх використання у професійній комунікації. Це дає змогу з'ясувати призначення термінів, їх роль у передачі спеціальної інформації та особливості функціонування у фаховому дискурсі. Крім того, на цьому етапі доцільно застосувати *статистичний метод*, а саме кількісний аналіз для визначення частотності термінів певного способу термінотворення та встановлення відсоткового співвідношення термінів за кількістю морфем у їх структурі. Це дозволить виявити найбільш типові закономірності творення термінів та особливості їх морфемної будови.

Четвертий етап зосереджується на узагальненні та зіставленні здобутих результатів дослідження, який передбачає систематизацію отриманих даних у вигляді загальних висновків, формування діаграм і таблиць та виклад їх у формі додатків до кваліфікаційної роботи магістра.

Таким чином, ми описали етапи проведення нашого наукового дослідження, а саме застосування тих чи інших методів під час певної фази задля досягнення мети та завдань даної кваліфікаційної роботи магістра. Безсумнівно, поетапна організація дослідження є вкрай важливою, адже чітко окреслені стадії роботи забезпечують її цілісність. Кожен етап виконує певне завдання та сприяє вивченню об'єкта. Тож у цій науковій розвідці ми дотримуємося окресленого плану та проходимо всі необхідні фази аналізу для отримання обґрунтованих і науково достовірних результатів.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі було охарактеризовано методологічне підґрунтя дослідження лінгвістичної термінології китайської мови.

Зокрема розглянуто такі ключові поняття як "методологія" та "науковий метод". Під "методологією" ми розуміємо концепт, який спрямований на вирішення поставлених задач у межах наукової роботи за допомогою використання тих чи інших інструментів. Метод виступає інструментом методології та є засобом, який вчені використовують для збору та аналізу даних з метою вирішення конкретної наукової проблеми чи дослідження того чи іншого об'єкта.

Проаналізовано класифікацію методів на загальнонаукові та спеціальні. Під спеціальними методами ми розглядаємо лінгвістичні методи. Лінгвістичні методи – сукупність прийомів, які використовуються у лінгвістиці для вивчення мовних явищ, закономірностей функціонування та розвитку мови.

Окрему увагу приділено загальнонауковим методам, серед яких спостереження, експеримент, дедукція, індукція, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, моделювання, метод порівнянь та класифікація.

Визначено, що усі методи, що застосовуються в мовознавчих студіях, набувають статусу лінгвістичних методів, адже вони призначені для дослідження

мови як специфічного об'єкта. Навіть якщо певний метод запозичується лінгвістикою з суміжних галузей знань, він зазнає адаптації в межах лінгвістичної галузі, а отже, трансформується у лінгвістичний метод.

Обираючи методологічний інструментарій для дослідження обраної теми, ми зосередились на методах, що безпосередньо співвідносяться з об'єктом та предметом нашої кваліфікаційної роботи. Предметом нашого дослідження є структура, семантика та функціонування лінгвістичної термінології китайської мови, а власне об'єктом слугує сукупність лінгвістичних термінів сучасної китайської мови.

Формуючи ілюстративний матеріал, ми брали до уваги певні критерії, що забезпечили його відповідність поставленій меті нашого дослідження, а саме релевантність, актуальність та нормативність.

До методів дослідження лінгвістичної термінології китайської мови ми відносимо теоретичний аналіз джерел наукової літератури, метод суцільної вибірки, аналіз дефініцій, описовий метод, словотвірний аналіз, морфемний аналіз, структурний метод, семантичний аналіз, функційний аналіз та кількісний метод.

Детально охарактеризували етапність проведення дослідження китайської лінгвістичної термінології. Продемонстрували, що кожен етап виконує конкретне завдання та вимагає застосування певних методів.

Отже, в межах цього розділу ми проаналізували методологію дослідження лінгвістичної термінології китайської мови, яка буде слугувати міцним підґрунтям для здійснення подальшого дослідження.

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Структурні особливості лінгвістичної термінології китайської мови

Останні десятиліття спостерігається активний розвиток одного з аспектів мови – термінології. Це пов'язано зі стрімким зростанням кількості нових термінологічних одиниць. Мовознавці називають це явище "термінологічним вибухом". Ця тенденція особливо яскраво виражена в мовах, які нещодавно набули більшого поширення та значущості. Розширення сфери їх застосування вимагає оновлення лексичного складу для адаптації до потреб різних галузей. Такі мови потребують активної модернізації, щоб ефективно обслуговувати нові сфери людської діяльності (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000, с. 6).

Однією з основних цілей термінознавства є створення умов для більш контрольованого процесу формування та використання термінологічних одиниць. З огляду на це буде доцільно проаналізувати структурні особливості досліджуваного об'єкта нашого дослідження, а саме – лінгвістичних термінів.

"Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів" (2001) дає нам наступне визначення поняття "структура мови": "структура мови – це взаємозв'язок розташування і зв'язок компонентів, складників, що забезпечують цілісність тієї чи іншої мовної одиниці" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 176). Також у даному словнику рекомендовано переглянути суміжне термінологічне найменування – "система мови": "система мови – сукупність взаємопов'язаних елементів одного рівня (фонем, морфем, лексем, фразем, речень), які перебувають між собою у відповідних опозиційних відношеннях, а також відношення між мовними рівнями" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 156).

Таким чином, під структурними особливостями термінів, ми розуміємо, організовану систему елементів, яка визначає спосіб побудови та взаємозв'язку термінологічних одиниць у певній галузі знань.

Лінгвістичні терміни, які є основою китайської лінгвістики, можуть виражатися як словами, так і номінативними словосполученнями, які використовуються в галузі лінгвістики для опису та аналізу різних мовних явищ, процесів тощо.

Термінологія лінгвістичного спрямування може відрізнятися від інших галузевих термінологій тим, що вона за своїм складом достатньо різноманітна. Галузь лінгвістики включає в себе цілий ряд розділів та підгалузей, які відповідають за різноманітні аспекти та мовні явища. Сюди відносимо лексикологію (词汇学 *cíhuìxué*), етимологію (词源学 *cíyuánxué*), граматику (语法学 *yǔfǎxué*), морфологію (形态学 *xíngtài xué*), синтаксис (句法学 *jùfǎxué*), семантику (语义学 *yǔyìxué*), фонетику (语音学 *yǔyīnxué*), прагматику (语用学 *yǔyòngxué*), соціолінгвістику (社会语言学 *shèhuì yǔyánxué*), психолінгвістику (心理语言学 *xīnlǐ yǔyánxué*), когнітивну лінгвістику (认知语言学 *rènzhī yǔyánxué*) тощо.

Лінгвістичні терміни китайської мови можуть бути як загальнозрозумілі (тобто ті, які зрозумілі широкому пласту населення), так і вузькоспеціальні (тобто ті, які розуміють саме спеціалісти лінгвістичної галузі). Наприклад, до загальнозрозумілих можемо віднести: 语言 *yǔyán* – "мова"; 语法 *yǔfǎ* – "граматика"; 句子 *jùzi* – "речення" тощо. До вузькоспеціальних відносимо такі терміни: 复语 *fùyǔ* – "редуплікація"; 韵律音位学 *yùnlǜ yīnwèixué* – "надсегментна фонологія (просодика)"; 数量语言学 *shùliàng yǔyánxué* – "квантитативна лінгвістика" тощо.

Класифікуючи термінологічні одиниці за будовою, як зазначає Коваленко (2001), можна виділити три групи: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні; 3) терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (с. 258). Дане розмежування було сформоване для термінів англійської мови.

Однак науковці пропонують й інші підходи до систематизації термінів за їхньою структурою. Зокрема, відомі лінгвісти Д'яков, Кияк та Куделько (2000) у своїй праці виокремлюють такі основні словотворчі типи термінів: "терміни – кореневі слова (корінна непохідна лексика; запозичена непохідна лексика); похідна лексика (терміни, утворені за допомогою суфіксації/префіксації); терміни – складні слова;

терміни – словосполучення; терміни – аббревіатури; літерні умовні позначення; символи (знаки); номенклатура" (Д'яков, Кияк & Куделько, 2000, с. 12-13).

З огляду на вищезазначені класифікації, та враховуючи особливості китайської мови, можемо виокремити такі підходи до розмежування термінологічних одиниць лінгвістичної галузі в залежності від їх будови: 1) прості терміни; 2) складні терміни; 3) похідні терміни; 4) терміни-словосполучення; 5) іншомовні запозичення. Також до поданого переліку доцільно додати буквені слова, як один із видів іншомовних запозичень, оскільки під час аналізу лінгвістичних словників була виявлена низка таких термінологічних одиниць.

Охарактеризувавши будову термінів лінгвістичної галузі, буде доречним розглянути словотвір китайської мови та типи словотворення досліджуваних термінів.

Як визначено у "Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів" (2001) "словотвір – це 1) утворення нових (похідних, складних) слів за певними мовними закономірностями; 2) розділ мовознавства, що вивчає будову слова та способи їхнього творення" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 168). Схоже визначення знаходимо у китайському словнику лінгвістичних термінів "现代语言学词典" (2000), де "словотвір стосується всього процесу морфологічних змін утворення слів" (戴维·克里斯特尔, 2000, с. 389).

Як усім відомо "за морфологічною класифікацією китайська мова належить до ізолюючого типу" (Козоріз, 2011, с. 17). І як вказує Сунь Чансюй (孙常叙, 1956) їй притаманні такі способи творення: фонетичний (звуконаслідування); семантичний; лексико-структурний (словоскладання, редуплікація); морфологічно-структурний (афіксація, фонетичні зміни). Щодо аббревіації та запозичення, то їх "усі вчені розглядають з певних причин окремо" (Козоріз, 2011, с. 17).

Фан Юйцін (房玉清, 1994) пропонує такі способи творення слів: афіксальний (附加结构 fùjiā jiégòu), редуплікація (重叠结构 chóngdié jiégòu), атрибутивний (偏正结构 piānzhèng jiégòu), дієслівно-об'єктний (述宾结构 shùbīn jiégòu), дієслівно-результативний (述补结构 shùbǔ jiégòu), копулятивний (联合结构 liánhé jiégòu), дводієслівний (连动结构 liándòng jiégòu), суб'єкт-предикативний (主谓结构 zhǔwèi

jiégòu) (с. 33). Натомість Козоріз (2011) надає більш розширену класифікацію словотвору в китайській мові: атрибутивний тип (偏正型 piānzhèngxíng), копулятивний тип (联合型 liánhéxíng), дієслівно-об'єктний тип (述宾型 shùbīnxíng), дієслівно-результативний тип (补充型 bǔchōngxíng або 述补 shùbǔ), суб'єкт-предикативний тип (主谓型 zhǔwèixíng), афіксація (附加式 fùjiāshì), редуплікація (重叠式 chóngdiéshì), аббревіація (简称 jiǎnchēng), цифрові скорочення (数词缩语 shùcí suōyǔ), запозичення (外来词 wàiláicí) (с. 17-18).

Козоріз (2011) зазначає, що перші "п'ять типів зв'язку виділяють абсолютно всі вчені", а от наступні п'ять типів (афіксація, редуплікація, аббревіація, цифрові скорочення та запозичення) не всі вчені відносять до словоскладання, або взагалі розглядають їх окремо. Проте, як вказує вчений, ці типи також мають часте застосування і вони не можуть бути повністю віднесені до попередніх видів, тому рекомендує розглядати їх як варіації словоскладання (с. 18). Словоскладання – це основний спосіб творення слів у китайській мові, особливо складних (Сова, 2021, с. 114).

Керуючись поданим вище матеріалом, пропонуємо провести аналіз лінгвістичних термінів з точки зору словотвірної системи саме за класифікацією Козоріза (2011).

3.1.1. Словоскладання

За "Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів" (2001) "словоскладання – це утворення нового слова шляхом поєднання двох або більше слів" (Єрмоленко, Биби́к & Тодор, 2001, с. 167). За Козорізом (2011), ми визначили, що словоскладання має такі п'ять типів зв'язку: атрибутивний тип, копулятивний тип, дієслівно-об'єктний тип, дієслівно-результативний тип та суб'єкт-предикативний. Грунтуючись на вищевказаному теоретичному матеріалі, пропонуємо більш детально розглянути кожен з цих типів:

- 1) формування термінів за допомогою атрибутивного типу (偏正型).

Жень Сюелян (任学良, 1981) зазначає, що в аспекті розгляду компонентів атрибутивної моделі, вони вказують на те, що основна (незалежна) основа слова, утворена за цим типом, може бути розглянута різнопланово; визначальна (залежна) основа, у свою чергу, виражає різноманітні аспекти основної (незалежної) основи (с. 186-187). З цього ми розуміємо, що один з компонентів такого слова описує, визначає другий компонент.

Лу Чживей (陸志韋, 1964) підкреслює, що в межах цього типу словоскладання можуть утворюватися слова, які належать до різних частин мови. Лінгвіст також наголошує на тому, що за допомогою атрибутивного типу можуть утворюватися не тільки двоскладові слова, а й слова з більшою кількістю складів (трискладові, чотирискладові тощо).

Розглянемо декілька прикладів цього типу словоскладання: термін 大类 dàlèi – "основна категорія" складається з таких компонентів як 大 dà – "головний, основний, важливий" та 类 lèi – "категорія, тип, клас", тобто перший компонент означає другий компонент і утворюється термін – "основна категорія"; термін 量词 liàngcí – "рахівне слово" утворюється на основі таких компонентів як 量 liàng – "міра, кількість" та 词 cí – "слово", де перший компонент означає другий і утворюється термін – "рахівне слово"; наступним прикладом може бути термін 零价 língjià – "нульова валентність", де перший компонент 零 líng – "нуль" означає другий компонент 价 jià – "валентність" і утворюється термін – "нульова валентність". Можемо також відзначити те, що всі три терміни утворені за типом – А означає В.

Серед трискладових термінологічних одиниць лінгвістичної галузі можемо виокремити такі приклади: 复合词 fùhécí – "складне слово", в якому перший компонент 复合 fùhé – "складний, комплексний" означає другий компонент 词 cí – "слово" і в результаті отримуємо термін – "складне слово"; термін 代名词 dàimíngcí – "займенник" складається з компоненту 代 dài – "заміщати", яке означає компонент 名词 míngcí – "іменник", що в результаті утворює термін – "займенник"; термін 新词语 xīncíyǔ – "неологізм" утворений поєднанням таких компонентів, як 新 xīn – "новий"

та 词语 cíyǔ – "слова, вирази". Можемо зауважити, що подані приклади трискладових термінів утворені за такими моделями: АВ означає С та А означає ВС, інших схем утворення лінгвістичних термінів у досліджуваній вибірці виявлено не було.

До чотирискладових термінів відносимо такі: 基本单位 jīběn dānwèi – "основна одиниця", де 基本 jīběn – "основний, базовий" означає слово 单位 dānwèi – "одиниця" за схемою АВ означає CD; 句法特征 jùfǎ tèzhēng – "синтаксична ознака", де 句法 jùfǎ – "синтаксис" означає слово 特征 tèzhēng – "ознака, характеристика, особливість". В поданому прикладі використовується та ж сама схема – АВ означає CD. Інших схем утворення чотирискладових термінів у відібраному нами матеріалі не виявлено.

Розглядаючи виявлені нами п'яти-, шести-, семи-, восьмискладові терміни, можемо зауважити, що утворені вони на основі тих схем, які ми описали вище. Відмінність полягає лише в тому, що такі термінологічні одиниці мають більше складових компонентів.

2) Формування термінів за допомогою копулятивного типу (联合型).

Хуан Юечжоу (黄岳洲, 1957) описує цей тип, як тип словоскладання, за допомогою якого, в одне ціле складені функційно-синтаксичні та семантично рівноправні морфеми (с. 21). Такі слова утворені поєднанням синонімічних або близьких за значенням компонентів; поєднанням антонімічних компонентів; поєднанням корелятивних основ; поєднанням компонентів з віддаленим значенням; поєднанням двох компонентів, один з яких втрачає своє значення (任学良, 1981, с. 165-186).

Наприклад, термін 变换 biànhuàn – "трансформуватись" утворений поєднанням двох синонімічних слів: 变 biàn – "змінювати" та 换 huàn – "мінати", що в результаті утворили термін – "трансформуватись"; 标准 biāozhǔn – "критерій, стандарт" = 标 biāo – "стандарт, еталон" + 准 zhǔn – "стандарт, еталон, норма"; 语言 yǔyán – "мова" = 语 yǔ – "мова, мовлення" + 言 yán – "мова, мовлення"; 意义 yìyì – "значення" = 意 yì – "сенс" + 义 yì – "сенс"; 形式 xíngshì – "форма" = 形 xíng – "форма" + 式 shì – "форма" = "форма" тощо. Серед досліджуваних нами лінгвістичних термінів було виявлено 18

термінологічних одиниць утворених за цією моделлю і всі вони сформувались на основі поєднання синонімічних або близьких за значенням компонентів.

3) Формування термінів за допомогою дієслівно-об'єктного типу (述宾型).

Жень Сюелян (任学良, 1981) дає таке визначення цьому типу словоскладання: "дієслівно-об'єктний тип – це тип, в якому перший компонент, виражений дієсловом, вступає з другим компонентом, який виражений іменником, у дієслівно-об'єктні відношення" (с. 44). Як описує Лю Шижу (刘世儒, 1953), слова, які утворились за допомогою цього типу, можуть належати до різних частин мови, проте, переважно – дієслова (с. 554).

Наприклад, термін 定位 dìngwèi – "позиціонувати" = 定 dìng – "встановлювати, стверджувати" + 位 wèi – "місце, позиція"; 归类 guīlèi – "класифікувати" = 归 guī – "належати" + 类 lèi – "тип, клас, вид"; 分类 fēnlèi – "класифікація" = 分 fēn – "ділити, розділяти" + 类 lèi – "тип, клас, вид" тощо.

У наведених вище прикладах, можна помітити, що більшість з них є дієсловами. Проте, звертаючи увагу на термін 分类 fēnlèi – "класифікація", ми підтверджуємо думку, що терміни утворені цим типом словоскладання можуть належати до різних частин мови.

У лінгвістичній терміносистемі, термінів цього способу термінотворення, порівняно, небагато. У досліджуваній вибірці було знайдено всього 5 термінологічних одиниць.

4) Формування термінів за допомогою дієслівно-результативного типу (补充型).

Цей тип словоскладання передбачає приєднання до центральної основи, яка виражена дієсловом (або в ширшому значенні – предикативом) додаткового елемента, який вказує на результат чи зміну.

Ця модель виявилась малопродуктивною для лінгвістичної терміносистеми, так як нами не було виявлено жодного терміну, утвореного цим типом словоскладання.

5) Формування термінів за допомогою суб'єкт-предикативного типу (主谓型).

Суть цієї концепції полягає у тому, що перша частина (предметна) виступає у ролі суб'єкта і утворює суб'єктно-предикативні відносини з другою частиною, яка, як правило, є дієслівною або якісною. За допомогою такого зв'язку і формується слово. У подібних моделях друга складова часто вказує на стан, що виникає у першій складовій (陸志韋, 1964).

Суб'єкт-предикативний тип утворює, порівняно, небагато термінів, проте, він все одно залишається одним із п'яти основних типів словоскладання (陸志韋, 1964, с. 94). За цим типом можуть утворюватися іменники, прикметники та дієслова, але в межах даного дослідження нами було виявлено лише слова класу дієслів та іменників. Наприклад, термін 段落 duànluò – "абзац" складається з першого компоненту, який виступає у ролі суб'єкта 段 duàn – "відрізок, шматок" + 落 luò – "падати"; 位置 wèizhi – "позиція" = 位 wèi – "місце" + 置 zhì – "встановлювати"; 形成 xíngchéng – "формувати, утворювати" = 形 xíng – "форма" + 成 chéng – "утворювати"; 语用 yǔyòng – "прагматика" = 语 yǔ – "мова" + 用 yòng – "використовувати".

Ця модель виявилась малопродуктивною для лінгвістичної терміносистеми, так як серед проаналізованих лінгвістичних термінів нами було знайдено лише 4 термінологічні одиниці цього типу.

3.1.2. Афіксація

За "Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів" (2001) "афіксація – це процес приєднання афікса до кореня, основи чи цілого слова для творення нового слова чи його граматичної форми" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 20).

Ян Мей (杨梅, 2006) зазначає, що у китайській мові мало справжніх афіксів. Серед них виділяють лише: префікси – 阿 ā, 老 lǎo, 第 dì; суфікси – 子 zǐ, 头 tóu, 儿 -r, 们 men, 者 zhě тощо. Існують різні думки щодо того, чи слід вважати 化 huà, 性 xìng, 非 fēi, 半 bàn тощо афіксами. Так, наприклад, Люй Шусян (吕叔湘, 1979) назвав морфеми, які повністю втратили своє лексичне значення афіксами (附加语素 fùjiā

yǔsù), а морфемами, які частково втратили своє значення, такі як 性 xìng, 家 jiā тощо префіксоїдами (类前缀 lèiqiánzhuì) та суфіксоїдами (类后缀 lèihòuzhuì), або ж іншими словами напівпрефіксами та напівсуфіксами. Дослідник зауважує, що напівафікси – це морфемами, які ще не пройшли повне перетворення від знаменної до афіксальної морфемами (吕叔湘, 1979). Як у своєму дослідженні описує Сова (2021), у лінгвістиці афіксація та напівафіксація розглядаються як окремі способи творення слів. Основна відмінність між ними полягає у тому, що, коли йдеться про афіксацію, мається на увазі, що нові слова утворюються за допомогою приєднання словотворчих афіксів до наявних слів у мові, а у випадку напівафіксації – приєднання напівафіксів (с. 115). Афіксація відноситься до морфологічного способу творення слів, а напівафіксація – до лексико-морфологічного (Сова, 2021, с. 115).

Розглянемо деякі приклади лінгвістичних термінів, утворених афіксацією та напівафіксацією: 领有者 lǐngyǒuzhě – "присвійник" (термін, утворений за допомогою приєднання суфікса 者 zhě, який позначає осіб, які займаються тою чи іншою діяльністю, або осіб, не вказуючи на їх діяльність); 操作性 cāozuòxìng – "функціональність", 独立性 dúlìxìng – "незалежність", 分类性 fēnlèixìng – "категорійність", 系统性 xìtǒngxìng – "системність", 多义性 duōyìxìng – "полісемія (багатозначність)" тощо – всі ці терміни утворені за допомогою напівсуфікса 性 xìng, який вказує на якість, властивість; 形式化 xíngshìhuà – "формалізація", 多样化 duōyànghuà – "різноманітність", 双音化 shuāngyīnhuà – "двоскладовість" тощо – терміни, що утворені напівсуфіксом 化 huà, який використовується для надання якоїсь ознаки.

В процесі дослідження нами було знайдено 19 термінів, які утворені афіксальним та напівафіксальним способом. Однак, можемо зазначити, що серед досліджуваних термінів лише один утворений афіксальним способом, а саме суфіксацією. Це свідчить про те, що цей спосіб творення слів не такий розповсюджений у китайській лінгвістичній терміносистемі на відміну від напівафіксації.

3.1.3. Аббревіація

"Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів" (2001) надає нам таке визначення аббревіації: "аббревіація (лат. *abbrevio* – скорочую) – це спосіб творення складноскорочених слів" (Єрмоленко, Биби́к & Тодор, 2001, с. 9).

В китайській мові не існує єдиного терміна для опису явища скорочення слів. Різні дослідники оперують різними поняттями. Так, наприклад, Чень Вандао (陈望道, 2001), Їнь Чжипін (殷志平, 1999) використовували термін "缩略语 *suōlüèyǔ*"; Люй Шусян (吕叔湘, 1952) застосовував поняття "简称 *jiǎnchēng*"; Го Лянфу (郭良夫, 1982) запропонував термін "简缩语 *jiǎnsuōyǔ*"; Хуан Юаньлун (黄元龙, 2008) виокремив таке поняття як "简略语 *jiǎnlüèyǔ*" для позначення складноскорочених слів у китайській мові.

Попри те, що дослідники по-різному трактували явище складноскорочених слів, пропонуючи різні поняття, вони керувалися семантично близькими термінами – 缩 *suō* "скорочувати", 略 *lüè* "скорочувати, опускати", 简 *jiǎn* "спрощувати, скорочувати" (Чижевська, 2012, с. 83).

Питання змістового наповнення цих понять є дискусійним в науковій літературі (Чижевська, 2012, с. 83). Дослідниця зазначає, що існує певний підхід до розмежування цих термінів. Він полягає в поєднанні понять "简称 *jiǎnchēng*" та "略语 *lüèyǔ*", вважаючи їх тотожними за змістом (Чижевська, 2012, с. 83). Так, наприклад, у словнику "现代汉语词典" (2016) термін "简称 *jiǎnchēng*" має таку дефініцію: 简称 *jiǎnchēng* – скорочена форма слова з більшою кількістю символів, а "略语 *lüèyǔ* або 缩略语 *suōlüèyǔ*" визначаються як слова, утворені шляхом скорочення. З огляду на дефініції цих термінів, трактування цих понять дійсно ототожнюються.

Оскільки ми взяли за основу класифікацію Козоріза (2011) для аналізу термінотворення в китайській лінгвістичній терміносистемі, то в межах цього дослідження будемо оперувати запропонованим Козорізом (2011) терміном "简称 *jiǎnchēng*" для позначення складноскорочених слів в китайській мові.

Як описує Сова (2021), скорочення чотирискладових лексичних одиниць полягає в опущенні одного або двох компонентів. Якщо, все ж таки, компонентів опускається два, то в такому випадку можуть утворюватися найрізноманітніші формули скорочень (с. 116). Проаналізувавши приклади, запропоновані Чижевською (2012), ми виявили, що можуть утворюватися такі формули двоморфемних скорочень чотирискладових слів:

- 1) ABCD → AC;
- 2) ABCD → AD;
- 3) ABCD → BC;
- 4) ABCD → BD;
- 5) ABCD → AB;
- 6) ABCD → CD.

Так, наприклад, серед вибірки нашого дослідження були виявлені такі складноскорочені терміни:

- 1) 本义 běnyì від 基本意义 jīběn yìyì – "основне значення" за формулою ABCD → BD;
- 2) 共性 gòngxìng від 共同性质 gòngtóng xìngzhì – "спільна властивість" за формулою ABCD → AC;
- 3) 实例 shílì від 实际例子 shíjì lìzi – "приклад" за формулою ABCD → AC;
- 4) 词义 cíyì від 语词意义 yǔcí yìyì – "значення слова" за формулою ABCD → BD;

Загалом виявлено 4 термінологічні одиниці лінгвістичної терміносистеми, утворених шляхом скорочення, проте на нашу думку, аббревіація може створювати проблеми під час дослідження чи опрацювання того чи іншого наукового тексту.

Без знання структури відповідного складного слова це ускладнює їх пошук у словнику або "взагалі унеможлиблює правильне членування речення на слова (Козоріз, 2011, с. 18).

3.1.4. Іншомовні запозичення

За "Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів" (2001) "іншомовні слова – слова, запозичені з інших мов. Вони збагачують словниковий склад мови, підпорядковуються законам фонетики, граматики і словотворення тієї мови, яка їх запозичує, і лише в окремих випадках залишаються незасвоєними" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 71).

Іншомовні слова є результатом політичного, економічного, культурного та наукового обміну між народами світу. Сепір (萨丕尔, 1985) описував, що мова, як і культура, рідко буває самодостатньою. Потреба у спілкуванні приводить носіїв мови до прямого чи опосередкованого контакту. Таким чином, стає зрозуміло, що найпростішим впливом мови на іншу мову слугує запозичення слів. Лінгвістична термінологія також не відстає від тенденції поповнення свого словникового складу іншомовними запозиченнями.

Козоріз (2011) поділяє іншомовні запозичення на фонетичні (音译 yīnyì), фонетико-семантичні (音译兼意 yīnyìjiānyì) та фонетичні + родові слово (音译加意译 yīnyìjiā yìyì) (с. 18).

Так, за поданою вище класифікацією, до фонетичних запозичень ми відносимо: 逻辑 luóji – "логіка", яке є запозиченням з англійської мови від слова "logic"; 兰姆达 lánmǔdá – "лямбда" (літера грецького алфавіту), що є фонетичним запозиченням з грецької мови, так само терміни 阿尔法 ā'ěrfǎ – "альфа", 德尔塔 dé'ěrtǎ – "дельта" – запозичення з грецької мови. До фонетичних запозичень також можемо віднести такі власні назви, що стосуються процесу розвитку основних шкіл: "Празька школа" – 布拉格 bùlāgé, "Копенгагенська школа" – 哥本哈根 gēběnhāgēn, "Лондонська школа" – 伦敦 lúndūn, "Женевська школа" – 日内瓦 rìnèiwǎ тощо. Неозброєним оком можна помітити, що подані приклади демонструють нам лише звукову оболонку слова, а не їх значення. Фонетичні кальки, іноді, важко розпізнати, так як не всі звуки інших мов можуть бути передані китайською мовою (Козоріз, 2011, с. 18). Думку про те, що фонетичні запозичення створюють певні труднощі, підтверджує і Федічев (2005), оскільки, за Федічевим (2005), "запозичена лексична одиниця записується ієрогліфами, що мають смислове значення, яке абсолютно не збігається зі значенням

запозиченого слова" (с. 96). І як наслідок, такі слова важко запам'ятовувати, розуміти, і до того ж це ускладнює їх вживання носіями мови (Федічев, 2005, с. 96).

Розглядаючи фонетико-семантичні запозичення, Федічев (2005) описує, що "у цих утвореннях один із компонентів являє собою семантично значущий елемент, тоді як інший, більшою чи меншою мірою намагається передати звучання запозиченого слова" (с. 97). До прикладів фонетико-семантичних запозичень можемо віднести такий термін, наприклад: 布龙菲尔德主义 *bùlóngfēiěrdé zhǔyì* – "Блумфілдизм" (лінгвістика, що перебуває під впливом, нагадує або походить від лінгвістичної теорії та методів лінгвістичного аналізу Леонарда Блумфілда, що характеризуються особливою увагою до класифікації за явними формальними ознаками).

Щодо фонетичних + родове слово, то цей тип не знайшов свого відображення у лінгвістичній терміносистемі, нами не було знайдено жодної термінологічної одиниці.

Також можемо виокремити ще один тип запозичень – буквені слова (字母词 *zìmǔcí*). Під час аналізу лінгвістичних словників нами була виявлена ціла низка термінологічних одиниць такої структури. За Далте (2020) "однією з найбільш прогресуючих тенденцій у сучасній китайській мові є використання буквених слів, тобто таких, які повністю або часткового записуються з використанням літер латинського алфавіту" (с. 89). Наприклад, до лінгвістичної терміносистеми ми можемо віднести такі приклади термінів: W*语言 (*W*yǔyán*) – "W*мова" (інша назва неструктурної мови); V-部位 (*V-bùwèi*) – "V-місце" (вказує на місце голосних звуків); T-形式 (*T-xíngshì*) – "T-форма" (термін у соціолінгвістиці, який використовується для вивчення адресних термінів у різних мовах) тощо. Всі ці терміни утворені поєднанням ієрогліфів та латинських літер.

У процесі дослідження лінгвістичної статті, яку ми обрали для аналізу структурних особливостей китайської мови, нами не було виявлено запозичених слів. Однак це не заперечує продуктивності цього способу термінотворення, адже з огляду на вищезазначені приклади, відібрані зі спеціалізованих лінгвістичних словників, це підтверджує думку про широке використання іншомовних запозичень у науковій літературі.

3.1.5. Інші способи термінотворення

До інших способів термінотворення ми віднесли редуплікацію та цифрові скорочення. Розглянемо кожен з них більш детально.

1) Редуплікація (重叠式)

За Єрмоленком, Бибицом та Тодором (2001) "редуплікація (лат. *reduplicatio* – подвоєння) – спосіб утворення нових слів чи виразів шляхом повного або часткового повтору початкового складу, кореня, основи слова чи цілого слова" (с. 146).

Схоже визначення знаходимо у словнику "现代语言学词典" (2000): "редуплікація – це морфологічний спосіб, який передбачає повторення або цілого слова, або його одного компоненту. Такі слова як на семантичному, так і на синтаксичному рівні відрізняються від інших слів та утворюють особливий функційний підклас. Редуплікованими словами можуть виступати прикметники, дієслова, числівники, іменники і прислівники" (戴维·克里斯特尔, 2000, с. 301). Наприклад, 小小 *xiǎoxiǎo* – крихітний (належить до класу прикметників і демонструє вищу ступінь); 高高 *gāogāo* – високий-превисокий (так само – вища ступінь); 天天 *tiāntiān* – кожен день (акцентує увагу на значенні "кожен") тощо.

Редуплікація не характерна для лінгвістичної термінології. Провівши аналіз обраної нами статті та лінгвістичних словників, нами не було виявлено жодної термінологічної одиниці цього способу термінотворення.

2) Цифрові скорочення (数词缩语)

Цифрові скорочення – популярний спосіб скорочення виразів в китайській мові. Проте, у лінгвістичній терміносистемі вони не поширені. Важливо відзначити, що ці скорочення переважно використовуються в суспільно-політичному контексті Китаю, таких як програмні документи уряду, стратегічні плани, газетні публікації, інформаційні повідомлення, телевізійні передачі, соціальні мережі тощо.

Наприклад: 三步走 *sānbùzǒu* – "стратегія трьох кроків" (йдеться про стратегію, яка охоплює цілі та задачі трьох етапів розвитку КНР: в період до 2010 року, до 2021

року, і до 2049 року); 四有新人 sìyǒu xīnrén – "нові люди, які володіють чотирма якостями" (високоідейні – 有理想 yǒu lǐxiǎng, високоморальні – 有道德 yǒudàodé, культурні – 有文化 yǒu wénhuà, дисципліновані – 有纪律 yǒu jìlǜ); 四项基本原则 sì xiàng jīběn yuánzé – "чотири основних принципи" (це поняття описує принципи, які стосуються соціалістичного шляху розвитку, демократичної диктатури пролетаріату, керівництва компартії, марксизму-ленінізму та ідей Мао Цзедуна) тощо.

Редуплікацію та цифрові скорочення ми винесли в окремий підрозділ, оскільки ці способи не є продуктивними для лінгвістичної терміносистеми. Проте в рамках цього дослідження ми не могли залишити їх поза увагою, адже дана кваліфікаційна робота може стати основою для вивчення інших терміносистем.

3.2. Семантичні особливості лінгвістичних термінів китайської мови

За баченням іспанської лінгвістки Марії-Терези Кабре (2002), термінологічна система ґрунтується на семантиці, де терміни виступають як одиниці, що відтворюють взаємозв'язок між мовою та реальністю, і представляють об'єкти навколишнього середовища.

Янковець (2021) зазначає, що "аналіз лексико-семантичних відношень є вагомим аспектом у дослідженні парадигматичних параметрів номінації тієї чи іншої терміносистеми ... наявність синонімічних, антонімічних, омонімічних та полісемічних відношень характеризує терміносистему як цілісне системно-структурне явище і тому вимагає аналізу та деталізації" (с. 150). З огляду на це, буде доцільно провести аналіз таких явищ як синонімія, антонімія, полісемія, омонімія лінгвістичних термінів китайської мови.

3.2.1. Явище синонімії (同义词)

Синонімія – це семантичне явище, яке вважається одним із ключових у лексичній системі. Синоніми визначаються як слова або вирази, які мають схожі або ідентичні значення у конкретному контексті. Вони можуть бути вжиті для заміни один одного без втрати смислу. Це явище відображає багатоаспектну природу мови, де слова можуть мати багато значень, а їхнє використання визначається контекстом

та метою мовлення, більше того, вони надають мовцю більшої гнучкості. Ідеальні синоніми повинні бути повністю взаємозамінними у контексті. Однак, іноді, може виникати ситуація, що у значеннях слів є різниця, або ж їх взагалі неможливо замінити одне одним.

Русанівський та ін. (2004) окреслюють синоніми таким чином: "синоніми (грец. *συνώνυμος*, від *συνώνυμος* – однойменний) – слова (переважно однієї частини мови) або їхні окремі значення, а також стійкі словосполучення ... що мають тотожні або майже тотожні значення" (с. 585). Схоже визначення знаходимо у "Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів" (2001), де "синоніми (гр. *συνονυμος* – однойменний) – слова, що співвідносяться з тим самим поняттям, мають одне загальне значення, але різняться відтінками лексичного значення, стилістичним забарвленням, сполучуваністю з іншими словами, як правило, належать до однієї частини мови" (Єрмоленко, Бибик & Годор, 2001, с. 153).

Однак, виявляємо й іншу точку зору стосовно цього явища. Дехто з науковців заперечує наявність синонімії як такої в межах спеціальної термінології. Натомість вони говорять про існування термінологічних дублетів – паралельних найменувань одного поняття, що не пов'язані між собою синонімічними відношеннями та не мають емоційно-експресивного чи стилістичного забарвлення. Прибічниками цієї думки виступали Квітко (1976) та Коваль (1970). Вони стверджували, що терміни, які відповідають тотожному поняттю в межах певної терміносистеми слід кваліфікувати радше як дублети, ніж синоніми в традиційному розумінні цього поняття (Квітко, 1976, с. 59-60; Коваль, 1970, с. 261).

Проте іншими дослідниками відмічається широке вживання синонімів, тобто існування двох або навіть більше термінів, які позначають одне поняття. Так, наприклад, до таких науковців ми можемо віднести Панько, Кочан та Мацюк (1994), які описують, що синонімічними можна вважати терміни, котрі позначають тотожне поняття в межах певної предметної галузі, проте мають певні відмінності у семантиці твірних компонентів, етимології, актуальності, а також у деяких особливостях функціонування в мові (с. 181).

З огляду на це, ми погоджуємось з думкою Малевич (2012), яка зауважує, що терміни-синоніми – "це спеціальні найменування, які належать до того самого денотата, можуть відрізнятися семантикою словотвірних елементів, етимологією, ступенем сучасності та особливостями функціонування" (с. 62).

Щодо походження китайських синонімів, Люй Шусян (吕叔湘, 1981) вважав, що вони, ймовірно, є результатом злиття багатьох племінних мов народу хань, і що деякі з них могли походити з мов інших народів. Чжан Юнянь (张永言, 1982), Фу Хуайцін (符淮青, 1985), детально розглянувши підґрунтя утворення китайських синонімів з різних перспектив вважали, що такі причини, як еволюція семантики слова, "поглинання" діалектних слів, вплив класичної китайської мови веньянь, іншомовні запозичення, різний порядок слів у реченні – все це могло бути підставами для утворення синонімів в китайській мові.

Ге Бенї (葛本仪, 1985) виокремлює 9 причин, які призводять до появи синонімів: 1) різний кут зору; 2) різні почуття до тих чи інших явищ чи об'єктів; 3) заміна значення слова; 4) вплив діалектів; 5) вплив іншомовних слів; 6) поєднання наукових термінів та розмовних; 7) поєднання літературної та розмовної лексики; 8) результат утворення двоскладових слів; 9) зворотна послідовність морфем (с. 210).

Оу Цючжун (欧求忠, 2007) доповнив перелік Ге Бенї (葛本仪, 1985) та виокремив власну класифікацію, щодо походження китайських синонімів, запропонувавши такі причини:

1) вираження одного й того ж концепту або ідеї з різних точок зору.

За словами Ге Бенї (葛本仪, 1985), люди сприймають об'єктивні речі під різними кутами, тим самим утворюючи різні слова, в результаті чого формуються нові синоніми до тих чи інших явищ чи речей (с. 210). Наприклад, 方法 fāngfǎ / 方式 fāngshì – метод.

2) Різне найменування одного й того ж об'єкта чи явища у різних регіонах.

В даному випадку це стосується впливу різних діалектів на мову, в результаті чого утворюється низка різних синонімів. У китайській мові є помітна різниця між

словами, що використовуються в материковому Китаї, та тими, що використовуються в Гонконзі, Тайвані та Сінгапурі (див. Табл. 3.1) (苏金智, 1994).

Таблиця 3.1

**Варіанти вживання окремих термінів на території материкового Китаю
та у провінції Тайвань**

Термін українською мовою	Термін китайською мовою (материковий Китай)	Термін китайською мовою (провінція Тайвань)
Китайська мова	普通话 pǔtōnghuà	国语 guóyǔ
Семантика	语意 yǔyì	意涵 yìhán
Граматики	语法 yǔfǎ	文法 wénfǎ
Інформація	信息 xìnxī	资讯 zīxùn

3) Іншомовні запозичення.

Як зазначає Козоріз (2014), ця причина стосується "слів, що зазнали фонетичного впливу іншомовної лексики" (с. 158). Наприклад, серед лінгвістичних термінів ми можемо виокремити таку синонімічну пару: 逻辑 luóji / 论理 lùnlǐ – логіка, в якій 逻辑 luóji є фонетичним запозиченням з англійської мови, і походить від слова "logic".

4) Широке використання евфемізмів.

У "Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів" (2001) подається таке визначення поняття "евфемізми": "евфемізми (гр. *εὐφημισμός*, від *εὖ* – добре і *φημι* – говорю, що означає "пом'якшений вираз") – слова і вирази, що вживаються з метою уникнення слів із грубим, непристойним змістом чи забарвленням" (Єрмоленко, Бибик & Тодор, 2001, с. 55).

Фактично, такий спосіб творення синонімічних термінів у лінгвістичній терміносистемі рідко застосовується, оскільки він більш характерний для повсякденного спілкування, щоб уникати можливих непорозумінь.

5) Використання архаїзмів та неологізмів.

У китайській мові, архаїзми, тобто слова класичної мови веньянь "文言词 wényáncí", здебільшого використовуються у важливих та урочистих контекстах. Наприклад, серед лінгвістичних термінів ми можемо виокремити таку синонімічну пару: 语法 yǔfǎ (термін сучасною китайською мовою) / 文法 wénfǎ (термін класичною китайською мовою 文言文 wényánwén) – граматики.

6) Довготривале використання слів зі зворотною послідовністю морфем.

Мова йде про слова, які можуть вживатися у зворотному порядку, при цьому практично не змінюючи значення слова. Наприклад, 代替 dàitì / 替代 tìdài – замінити; 语言 yǔyán / 言语 yányǔ – мова; 相互 xiānghù / 互相 hùxiāng – взаємний.

7) Терміни-синоніми утворені шляхом афіксації/напівафіксації.

Такі синоніми в китайській мові утворюються за допомогою додавання суфіксів/напівсуфіксів або ж префіксів/напівпрефіксів. Наприклад, 语音学家 yǔyīn xuéjiā / 语音学者 yǔyīn xuézhě – фонетист; 语言学家 yǔyán xuéjiā / 语言学者 yǔyán xuézhě – лінгвіст. Тихонова (2009) розмежовує їх наступним чином: "家 jiā – це суфікс іменників, що може позначати деякі спеціальності, а суфікс 者 zhě – це суфікс іменників, який позначає осіб, що належать до тієї чи іншої професії, або категорії осіб" (с. 132).

8) Використання наукової та загальноновживаної лексики у вигляді синонімічних пар.

Як описує Оу Цючжун (欧求忠, 2007) поєднання наукової та загальноновживаної лексики утворює велику кількість синонімічних пар у китайській мові: 氯化钠 lǜhuà nà – хлорид натрію / 食盐 shíyán – сіль; 汞 gǒng – ртуть (науковий термін) / 水银 shuǐyín – ртуть (загальноновживаний термін) тощо. Такий вид формування синонімічних пар не притаманний лінгвістичній галузі. Слова, що утворюються таким чином, здебільшого належать до технічних галузей.

9) Використання книжної та розмовної лексики.

Вживання книжної та розмовної лексики також може бути причиною утворення синонімів в китайській мові. Наприклад, 办法 bànfǎ / 措施 cuòshī – заходи, методи. У цій синонімічній парі перша лексична одиниця належить до розмовної лексики, а друга – до книжної лексики (欧求忠, 2007).

10) Виразити різне ставлення до тих чи інших явищ чи об'єктів.

Люди, керуючись своїми власними почуттями та сприйняттями, відносяться до об'єктів по-різному. З цього і випливає, що утворюються різні синоніми до одного і того ж самого явища в залежності від ставлення мовця. Наприклад, 能愿动词 néngyuàn dòngcí / 助动词 zhùdòngcí / 语气动词 yǔqì dòngcí – модальне дієслово.

11) Результат утворення двоскладових слів.

Це причина, результатом якої є утворення двоскладових слів. Наприклад: 核 hé / 核心 héxīn – ядро; 语 yǔ / 语言 yǔyán – мова тощо.

3.2.2. Явище антонімії (反义词)

Як зазначає Лю Шусінь (刘叔新, 2000) "явище антонімії у китайській мові майже так само поширене як і явище синонімії" (с. 304).

Поряд із синонімією, антонімія є природним явищем для термінологічної лексики, оскільки вона відповідає основним принципам термінології: точності, однозначності, стилістичній нейтральності, системності та прозорості, при цьому не виступаючи проти специфіки терміна (Павлова, 2003, с. 134).

У "Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів" (2001) описано, що "антоніми (від гр. *αντι* – проти і *ονομα* – ім'я) – слова, які означають протилежні прояви однієї сутності. До антонімічної пари можуть належати різнокореневі та спільнокореневі слова. Багатозначні слова вступають в антонімічні зв'язки окремими своїми значеннями" (Єрмоленко, Биби́к & Тодор, 2001, с. 16).

У свою чергу у "Великому тлумачному словнику української мови" (2005) поняття "антоніми" та "антонімія" подаються стисліше: "антоніми – це пари слів із

протилежним значенням, а антонімія – протилежність слів, морфем, фразеологічних одиниць за значенням" (Бусел, 2005, с. 35).

Серед наукових досліджень китайських лінгвістів, ми також знаходимо відображення цього явища.

Сунь Чансюй (孙常叙, 1956) у своїй праці "Лексикологія китайської мови" зазначає, що слова з протилежними один до одного значеннями є антонімами, а лексичні значення антонімів у понятійному відношенні виражають протиставлення. Хе Айжень (何蔼人, 1957) висловлює дещо схожу думку стосовно антонімів. Він вказує, що антоніми – це два слова, лексичні значення яких утворюють суперечливі або опозиційні відношення.

У "Нарисі сучасної китайської мови" (2009) знаходимо таке визначення поняттю "антоніми": антоніми – це група слів, що виражають протилежні або ж протиставні значення (邵霨吉 & 冯寿忠, 2009).

З цього робимо висновок, що антоніми – це слова, які мають протилежні значення і перебувають у опозиційних відношеннях, тобто їх можна розглядати як лексичні одиниці, які позначають протиставні характеристики, властивості, стани, дії тощо.

Антонімія не лише сприяє збагаченню терміносистеми, але й допомагає виявити протилежні відношення в термінологічній лексиці, що сприяє уточненню понять і чіткішому визначенню їх місця в термінологічній системі мови. Часто, саме пояснення через антоніми є ефективним методом підтвердження істини (Цимбал, 1998, с. 192).

Антонімія представляє собою мовне явище, що постійно розширюється і змінюється, не обмежується жорсткими рамками і є однією з важливих характеристик системності наукової мови. Як семасіологічна категорія, антонімія не може бути відокремлена від термінологічних систем. У будь-якій системі, антонімія використовується для систематизації наукових понять і створення складної та багатогранної мережі протилежностей, що значно поліпшує організацію термінологічної галузі (Колган, 2008, с. 201).

Враховуючи вищевказану інформацію, логічно виникає питання, за яких же умов утворюються антонімічні пари, які критерії на це впливають.

Загальноприйнято вважати, що антоніми повинні мати однакову граматичну функцію. Цуй Фуай (崔复爱, 1957) зазначав, що "група антонімів має належати до однієї частини мови" (с. 129). В протилежному ж випадку, якщо слова не збігаються, то вони не є антонімами (崔复爱, 1957, с. 129). З цього виходить, що одним із критеріїв утворення антонімічної пари є приналежність двох лексичних одиниць до однієї частини мови.

Наступним критерієм можемо вважати припущення Сунь Чансюя (孙常叙, 1956), учений зауважив, що антоніми є продовженням одного класу понять (с. 256). Він стверджував, що "хоча антоніми позначають протилежні та взаємовиключні поняття, вони нерозривно пов'язані між собою" (孙常叙, 1956, с. 257). Сунь Чансюй (孙常叙, 1956) наголошував, що два поняття, які утворюють антонімічну пару повинні стосуватися протилежних сторін одного і того ж явища, одного і того ж роду речей. Продовження цієї думки знаходимо у праці Фу Хуайціна (符淮青, 1985), він описував, що антоніми з двох протилежних аспектів виражають один і той самий процес, "одну й ту саму природу того чи іншого явища" (с. 139). Наприклад, 古 gǔ – давній; 今 jīn – сучасний. Ця антонімічна пара вказує на час. Тож другим критерієм вважаємо тотожність сфер їх лексичної сполучуваності.

Третім критерієм, який є необхідним для утворення антонімічної пари, вважаємо думки китайських лінгвістів Хе Цзюїна та Цзян Шаоюя (何九盈 & 蒋绍愚, 1980). Вони вказують, що однією з необхідних передумов для визнання двох слів антонімами є їх спільне вживання в контексті, де вони показують свої опозиційні відношення. Якщо пара слів не може з'явитись у одному контексті, "утворюючи протилежності того чи іншого явища, то таку пару слів не можна назвати антонімами" (с. 90).

Серед лінгвістичних термінів китайської мови ми можемо виокремити такі антонімічні пари: 前缀 qiánzhùі префікс – 后缀 hòuzhùі суфікс; 同化 tónghuà асиміляція – 异化 yìhuà дисиміляція; 单义性 dānyìxìng моносемія – 多义性 duōyìxìng

полісемія; 单音节词 dānyīnjiécí односкладове слово – 多音节词 duōyīnjiécí багатоскладове слово; 直接言语 zhíjiē yányǔ пряма мова – 间接言语 jiànjiē yányǔ непряма мова; 简单句 jiǎndānjù просте речення – 复合句 fùhéjù складне речення; 开音节 kāiyīnjié відкритий склад – 闭音节 bìyīnjié закритий склад тощо.

Також серед лінгвістичних термінів знаходимо цілу низку антонімічних пар утворених напівафіксальним способом словотвору, найчастіше з додаванням до термінологічної одиниці напівпрефіксів, які вказують на заперечення "не- / без-". До таких напівпрефіксів відносимо: 不 bù; 非 fēi; 未 wèi; 无 wú. Наприклад: 规则动词 guīzé dòngcí правильне дієслово – 不规则动词 bùguīzé dòngcí неправильне дієслово; 完全同化 wánquán tónghuà повна асиміляція – 不完全同化 bùwánquán tónghuà неповна асиміляція; 及物动词 jíwù dòngcí перехідне дієслово – 不及物动词 bùjíwù dòngcí неперехідне дієслово; 标准语 biāozhǔnyǔ стандартизована мова – 非标准语 fēibiāozhǔnyǔ нестандартизована мова; 正式 zhèngshì формальний – 非正式 fēizhèngshì неформальний; 等价 děngjià еквівалентність – 非等价 fēiděngjià нееквівалентність; 完成体 wánchéngtǐ доконаний вид – 未完成体 wèiwánchéngtǐ недоконаний вид; 标记 biāojiǐ маркований, позначений – 无标记 wú biāojiǐ немаркований, той що без маркування тощо.

3.2.3. Явище полісемії (多义性)

Коли слово з'являється вперше, воно завжди щось позначає, чи то предмет, властивість, стан, чи то якусь особливість чи дію. Зазвичай таке слово однозначне і має демонструвати структуру: одне слово – одне значення. Однак у міру вдосконалення власних когнітивних здібностей і глибшого розуміння явищ навколишнього світу, в мозку людини постійно формуються нові сприйняття і нові судження про абстрактні поняття за принципом "мовної економії", тобто люди прагнуть використовувати стислі та ефективні способи вираження для передачі своїх повідомлень, аби підвищити ефективність спілкування. Водночас, щоб зменшити навантаження на пам'ять мозку, люди при створенні нових слів часто наділяють вже

існуючі лексичні одиниці новими значеннями, тому деякі слова мають два або більше значень, утворюючи таким чином явище полісемії.

За Русанівським та ін. (2004) "полісемія (від грец. *πολυς* – численний і *σημά* – знак), багатозначність, полісемантизм – наявність в семантичній структурі мовної одиниці двох і більше значень, тобто віднесеність її до двох чи більше об'єктів позначення" (с. 502).

Ге Беньї (葛本仪, 2007) у китайському мовознавстві виокремлює "однозначні слова (单义词 *dānyìcí*), багатозначні слова (多义词 *duōyìcí*) та багатозначні морфеми (多义词素 *duōyì císu*)" (с. 175).

У "Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів" (2001) подається таке визначення поняттю "однозначні слова": "однозначні слова, моносемантичні слова – це слова, які є носіями тільки одного значення" (Єрмоленко, Биби́к & Тодор, 2001, с. 111). Як зазначає Козорі́з (2012), такі слова можуть складатися як з одного складу, так і бути багатоскладовими. І з огляду на те, що такі слова можуть бути багатоскладовими, лінгвіст також додає до переліку Ге Беньї (葛本仪, 2007) однозначні морфеми (单义词素 *dānyì císu*), які можуть вживатися у складі багатоскладових багатозначних слів (с. 80).

Таким чином, зростання частоти використання слова корелює з розширенням його значень, тому такі слова вважають багатозначними. Їх можна формувати як з морфем, що мають одне значення (单义词素 *dānyì císu*), так і з тих, що мають декілька значень (多义词素 *duōyì císu*) (Козорі́з, 2012, с. 80).

Щодо причин виникнення полісемії, Ге Беньї (葛本仪, 2007) виокремлює такі:

1) виникнення полісемії внаслідок розширення значення слова.

Наприклад, Сюй Чжаохуа (叙朝华, 2003) наводить такий приклад: "日 *rì*": 1) сонце; 2) день (с. 38). Також можемо додати: "源 *yuán*": 1) 水源 *shuǐyuán* – джерело води; 2) 病源 *bìngyuán* – причина захворювання; 3) 源语 *yuányǔ* – вихідна мова (оригінал). Іншим прикладом може бути слово "法 *fǎ*", яке часто зустрічається в

лінгвістичній терміносистемі: 1) 语法 yǔfǎ – грамати́ка (йдеться про мовні **правила, закони**); 2) 变换法 biànhuànfǎ – трансформаційний метод (вказує на **метод**).

2) Метафора, як джерело виникнення нових мовних значень.

За Єрмоленком, Биби́ком та Тодоро́м (2001) "метафора (гр. *μεταφορά* – переміщення, віддалення) – один з основних тропів, який полягає в перенесенні ознак з одного предмета, явища на другий на підставі подібності" (с. 88). Щодо лексичної метафори, то "лексична метафора – вживання слова в непрямому значенні" (Єрмоленко, Би́бик & Тодор, 2001, с. 88).

Метафора відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні багатозначності китайських слів. Дослідження когнітивної лінгвістики вказують на те, що "метафора – це не лише мовне явище, а й, по суті, інструмент, який допомагає людині зрозуміти навколишній світ" (東定芳, 2000, с. 30). Як підкреслює Чжао Яньфан (赵艳芳, 2001) "метафора є важливою когнітивною моделлю, яка є джерелом виникнення нових мовних значень" (с. 99).

У лінгвістичному словнику сучасної китайської мови "现代语言学词典" (2000) знаходимо термін "冻结词语 dòngjié cíyǔ", який має значення "сталий вираз", проте саме слово "冻结 dòngjié" має декілька значень і може вживатись як в прямому, так і переносному значенні. Наприклад, "冻结 dòngjié": 1) замерзати (йдеться про якусь водойму); 2) заморозити (активи, рахунки); 3) сталий, незмінний (вираз). Ще одним прикладом може бути "凝固词语 nínggù cíyǔ", яке також має значення "сталий, незмінний вираз", однак слово "凝固 nínggù" має декілька значень і також може вживатись як в прямому, так і переносному значенні. Наприклад, "凝固 nínggù": 1) замерзати (мається на увазі якась рідина); 2) твердий, сухий (спирт); 3) згортання (крові); 4) сталий, незмінний (вираз).

3) Метонімія.

Метонімія – це використання слова, яке позначає певну річ або явище, для позначення іншої речі або явища, пов'язаного з ним відповідно до їхньої суміжності,

з метою підкреслити його характеристики і справити сильне враження. Це також один із прийомів, який має потужний вплив на створення багатозначних слів у китайській мові (张莉, 2008, с. 57).

За "Коротким тлумачним словником лінгвістичних термінів" (2001) "метонімія (гр. *μετωνομία* – перейменування) – вид тропа, переносна назва предмета чи явища, яка виникає на основі зовнішнього чи внутрішнього зв'язку між суміжними поняттями. Такими поняттями виступають предмет і матеріал, з якого зроблено цей предмет; простір (приміщення) і люди, які наповнюють цей простір; посуд і вміст; автор і його твори" (Єрмоленко, Биби́к & Тодор, 2001, с. 89).

Наприклад, лінгвістичний термін "翻译 fānyì": 1) перекладати, переклад; 2) перекладач (Козоріз, 2012, с. 81).

4) Спеціальне звуження значення.

Наприклад, термінологічна одиниця "语段 yǔduàn", що відноситься до лінгвістичної терміносистеми може мати такі значення: 1) абзац; 2) фраза. Відповідно, у поданому прикладі можемо спостерігати звуження значення: від "абзацу" до "фрази".

3.2.4. Явище омонімії (同音词)

У будь-якій мові існує безмежна різноманітність мовних явищ. Серед них особливе місце відводиться омонімії – явищу, що становить основу для багатьох лінгвістичних досліджень. Ця кваліфікаційна робота також не стала винятком. Омоніми – це група слів однієї частини мови або їх окремі граматичні форми, які є "фонетично ідентичними, але семантично абсолютно різними" (徐国庆, 1999, с. 252). Як зазначає Ситник (2021) "китайська мова – одна з мов з найбільшою кількістю омонімів" (с. 65). Тож для більш детального аналізу цього мовного явища пропонуємо розглянути думки різних лінгвістів стосовно омонімії, що буде корисним для подальшого дослідження лінгвістичних термінів.

Чжан Юнянь (张永言, 1982) окреслив, що "слова з однаковою вимовою, але різним значенням називаються омонімами" (с. 115).

У Цічжу (吴启主, 2003) у свою чергу дав таке визначення омонімам: "омоніми або ж фонетичні омоніми (омофони) – це два або більше слів, що мають однакові звучання ... так звана омонімія означає, що два або більше слів з однаковим звучанням мають різні значення, і між цими значеннями немає ніякого зв'язку (с. 217).

Сунь Жуцзянь (孙汝建, 2003) у своїй праці "Сучасна китайська мова" зазначає, що "слова з однаковою фонетичною формою, але різними значеннями є омонімами (с. 213). Відображення цієї думки також знаходимо і у інших дослідників китайської мови (孙常叙, 1956; 葛本仪, 1985; 齐沪杨, 2003).

Коли говориться, що фонетичні форми ідентичні, мається на увазі, що склад фонем і навіть тони абсолютно однакові. Будь-яка різниця в одному з цих факторів не допускається, адже в такому випадку це вже не можна буде вважати омонімією. Кірносова (2010) описує тон в китайській мові, як "маніпуляцію з висотою голосного звука, яка відбувається через регулювання швидкості коливань голосових зв'язок" (с. 12).

З огляду на вищезазначені дефініції, під омонімами ми розуміємо слова, фонетичні форми яких, тобто звучання (склад фонем, тон) абсолютно однакові, а значення різні.

За будовою омоніми можна поділити на односкладові омоніми (单音节同音词 *dānyīnjié tóngyīncí*), двоскладові омоніми (双音节同音词 *shuāngyīnjié tóngyīncí*) та багатоскладові омоніми (多音节同音词 *duōyīnjié tóngyīncí*) (代建桃, 2008). Односкладові омоніми, наприклад: *bān* = 班 – "команда, група", 斑 – "пляма"; двоскладові, наприклад: *yù yán* = 浴盐 – "сіль для ванни", 寓言 – "байка, притча"; трискладові, наприклад: *zhōngguó huà* = 中国画 – "китайський національний живопис", 中国话 – "китайська мова" тощо.

Класифікуючи омоніми китайської мови, Дай Цзяньтао (代建桃, 2008) розмежовує їх так: 同形同音词 *tóngxíng tóngyīncí* (слова, що мають ідентичні форми, тобто написання та однакове звучання) та 异形同音词 *yìxíng tóngyīncí* (омофони, або фонетичні омоніми, тобто слова, що мають різне написання, але однакове звучання).

До того ж, деякі лінгвісти виокремлюють ще одну групу омонімів – 同形异音词 *tóngxíng yùìncí* – омографи, тобто слова, що на письмі виглядають однаково, але мають різні фонетичні форми (周世烈, 1995). Тож до вищеподаної класифікації Дай Цзяньтао (代建桃, 2008) буде доречним також додати 同形异音词 *tóngxíng yùìncí* – омографи.

До групи 同形同音词 *tóngxíng tóngyīncí* (слова, що мають ідентичні форми, тобто написання та однакове звучання) ми можемо віднести такі слова: 词 *cí* "слово" та 词 *cí* "жанр класичної поезії – ци" (Ситник, 2021, с. 65).

Щодо групи 异形同音词 *yìxíng tóngyīncí* (омофони, або фонетичні омоніми, тобто слова, що мають різне написання, але однакове звучання), то проаналізувавши словник лінгвістичних термінів "现代语言学词典" (2000) ми виявили такі: 副词 – "прислівник", 复词 – "складне слово"; 借词 – "запозичене слово", 介词 – прийменник; 述位 – "рема", 述谓 – "предикативний"; 复述 – "переказ", 复数 – "множина" тощо. За Ситник (2021) "у китайській мові найбільш поширений саме цей тип омонімії" (с. 65).

Що стосується третьої групи омонімів – 同形异音词 *tóngxíng yùìncí* – омографи, тобто слова, що на письмі виглядають однаково, але мають різні фонетичні форми, то ми можемо виокремити такі (див. Табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Варіанти вживання омографів (同形异音词 *tóngxíng yùìncí*) у лінгвістичній терміносистемі сучасної китайської мови

Морфема-омограф	Варіант вживання №1	Варіант вживання №2
行	行业 <i>xíngyè</i> – поведінка	行业 <i>hángyè</i> – галузь
重	重读 <i>zhòngdú</i> – акцент	重读 <i>chóngdú</i> – перечитувати

Дослідивши питання омографів в китайській мові, можна помітити, що їх кількість істотно нижча у порівнянні з омофонами. До того ж, їх особливість полягає у тому, що, як правило, у термінах, де присутні дві або більше морфеми,

характеристики омографу будуть притаманні лише одній з них, як це можна помітити у наведених вище прикладах. Як описує Ситник (2021), до омографів китайської мови можемо віднести ще такі приклади: 还 hái – "ще" і 还 huán – "повертати"; 长 cháng – "довгий" і 长 zhǎng "рости" тощо (с. 65).

Висновки до розділу 3

У третьому розділі даної кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичний матеріал стосовно структурних особливостей лінгвістичних термінів та проаналізовано таке поняття як "структура мови" та суміжне до нього термінологічне найменування "система мови" та визначено, що під структурними особливостями термінів, ми розуміємо організовану систему елементів, яка визначає способи побудови та взаємозв'язку термінологічних одиниць у певній галузі знань.

Ознайомились з класифікаціями Коваленко (2001), Д'якова, Кияка та Куделька (2000), щодо будови лінгвістичних термінів, та врахувавши особливості китайської мови, виокремили низку підходів до розмежування термінологічних одиниць лінгвістичної галузі, а саме: 1) прості терміни; 2) складні терміни; 3) похідні терміни; 4) терміни-словосполучення; 5) іншомовні запозичення, які також можуть бути виражені буквеними словами.

Охарактеризували поняття "словотвір" та розглянули класифікації різних дослідників стосовно способів словотворення, конкретніше класифікації Сунь Чансюя (孙常叙, 1956), Фан Юйціна (房玉清, 1994) та Козоріза (2011). Визначили, що найбільш корисною для подальшого дослідження лінгвістичних термінів буде класифікація запропонована Козорізом (2011), який виокремлює такі способи словотворення: атрибутивний тип (偏正型 piānzhèng xíng), копулятивний тип (联合型 liánhéxíng), дієслівно-об'єктний тип (述宾型 shùbīnxíng), дієслівно-результативний тип (补充型 bǔchōngxíng або 述补 shùbǔ), суб'єкт-предикативний тип (主谓型 zhǔwèixíng), афіксація (附加式 fùjiāshì), редуплікація (重叠式 chóngdiéshì), аббревіація (简称 jiǎnchēng), цифрові скорочення (数词缩语 shùcí suōyǔ), запозичення (外来词

wàiláicí). Здійснили аналіз кожного способу термінотворення та визначили найбільш та найменш продуктивні.

Проаналізували лексико-семантичні відношення у лінгвістичній терміносистемі, а саме наявність синонімічних, антонімічних, полісемічних та омонімічних зв'язків. Опрацювали такі поняття як "синонім", "антонім", "полісемія", "омонім" та дали визначення кожному з них.

Детально розглянули одинадцять причин, які призводять до появи синонімів у китайській мові, запропонованих Оу Цючжуном (欧求忠, 2007) та визначили, що не всі з них виявились продуктивними для лінгвістичної терміносистеми. Використання евфемізмів не притаманне лінгвістичній галузі, цей спосіб більш характерний для повсякденного спілкування, а використання наукової та загальноживаної лексики для утворення синонімічних пар відноситься, здебільшого, до технічних галузей.

Виокремили критерії утворення антонімів в китайській мові: 1) однакова граматична функція, тобто приналежність до однієї частини мови; 2) тотожність сфер їх лексичної сполучуваності; 3) спільне вживання у контексті.

Скориставшись розмежуванням Ге Бенї (葛本仪, 2007), дослідили причини утворення полісемії в китайській мові та провели аналіз лінгвістичних термінів на базі цієї класифікації.

Розглянули явище омонімії та розподілили омоніми китайської мови на три групи: 1) 同形同音词 *tóngxíng tóngyīncí* (слова, що мають ідентичні форми, тобто написання та однакове звучання); 2) 异形同音词 *yìxíng tóngyīncí* (омофони, або фонетичні омоніми, тобто слова, що мають різне написання, але однакове звучання); 3) 同形异音词 *tóngxíng yìyīncí* (омографи, тобто слова, що на письмі виглядають однаково, але мають різні фонетичні форми). Визначили, що найбільш продуктивною групою виступають омофони.

РОЗДІЛ 4

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

4.1. Особливості функціонування термінів лінгвістичної галузі китайської мови

Лінгвістичні терміни є спеціалізованим лексичним апаратом мови, що використовується у лінгвістиці для точного, узгодженого та конкретного опису різних аспектів мови. Ці терміни відображають конкретні мовні явища, процеси, а також теоретичні концепції та принципи, що вивчаються у галузі лінгвістики.

Важливим аспектом лінгвістичних термінів є їхній статус: вони є тією науковою лексикою, яка використовується спеціалістами для обговорення, стандартизації, класифікації, систематизації та аналізу різних мовних явищ. Це дозволяє дослідникам лінгвістики уникати непорозумінь та неоднозначностей у комунікації та передачі наукових понять, ба більше, лінгвістична термінологія дозволяє "носіям інших мов знайомитись з теоретичними працями фахівців мовою оригіналу" (Шестакова, 2021, с. 2).

Спочатку варто відзначити, що термін існує в двох аспектах: фіксації та функціонуванні, тобто термін можна розглядати у двох вимірах: статичному та динамічному. Статичний термін – це термін представлений у словниках, довідниках, енциклопедіях тощо, а динамічний термін активно функціонує у текстах. У першому випадку, термін розглядається як концепт, що не піддається впливам контексту, має чітко визначену форму, "чітко визначену дефініцію", тобто не функціонує. У другому випадку, він виявляє властивості варіативності, не має жорстких морфологічних обмежень, часто значення може залежати від контексту, тобто таким чином термін функціонує (Ляшук, 2011, с. 102). Також дослідниця зауважує, що наукових праць, у яких досліджують терміни у фіксованому вигляді значно більше, аніж праць, в яких терміни досліджують через функціонування у тому чи іншому контексті (Ляшук, 2011, с. 102). Проте, неможливо виключити аспект функціонування термінів, адже через функціонування можна розкрити всю природу, побачити всі особливості тієї чи іншої термінології, а в межах нашого дослідження – лінгвістичної термінології.

Аналізуючи терміни у їхньому природному середовищі – спеціальних текстах, термінологію можна систематизувати та удосконалити на основі отриманих результатів дослідження. І як зазначає Ляшук (2011), "лише термінологія у сфері функціонування відображає дійсний стан системи наукових понять, яка ґрунтується на певному світобаченні вченого і складає сутність наукової концепції" (с. 103).

Для аналізу функційних особливостей ми використали статтю Сун Цзояня (宋作艳, 2023) "基于构式词法的领属复合词界定", яка була опублікована у третьому випуску журналу "汉语学报" та три лексикографічних джерела (для розмежування термінів за їх галузевою приналежністю та тлумачення певних термінологічних одиниць), а саме словник лінгвістичних термінів Девіда Крістала (戴维·克里斯特尔, 2000) "现代语言学词典", словник Дая Пейлі (戴佩丽, 2009) "汉哈俄语言学学术语词典" та словник "现代汉语词典" (2016) за редакцією Інституту лінгвістики Китайської академії суспільних наук.

Проаналізувавши подані вище джерела, ми можемо розподілити терміни лінгвістичної галузі відповідно за їхніми тематично-галузевими ознаками:

- терміни загальної лінгвістики: 表层结构 *biǎocéng jiégòu* – поверхнева структура; 对话 *duìhuà* – діалог; 参数 *cānshù* – параметр; 词源学 *cíyuánxué* – етимологія; 传统语言学 *chuántǒng yǔyánxué* – традиційна лінгвістика; 等值 *děngzhí* – еквівалент; 地名学 *dì míngxué* – топонімія; 东方学 *dōngfāngxué* – сходознавство; 范畴 *fànchóu* – категорія; 功能 *gōngnéng* – функція тощо.

- фонетичні терміни: 闭合音 *bìhéyīn* – закритий звук; 边音 *biānyīn* – латеральний (бічний) приголосний; 标音 *biāoyīn* – фонетична транскрипція; 不送气音 *bùsòngqìyīn* – непридиховий звук; 擦辅音 *cāfǔyīn* – свистячий приголосний; 长元音 *chángyuányīn* – довгий голосний; 齿音 *chǐyīn* – зубний приголосний; 词素音位学 *císù yīnwèixué* – морфонологія; 调 *diào* – тон, інтонація; 读音法 *dúyīnfǎ* – орфоепія; 腭 *è* – піднебіння тощо.

- лексикологічні терміни: 百科全书 *bǎikē quánshū* – енциклопедія; 词典学 *cídiǎnxué* – лексикографія; 词根 *cígēn* – корінь слова; 单义性 *dānyìxìng* –

однозначність, моносемія; 概念 gàiniàn – концепція; 借词 jiècí – запозичення; 释义 shìyì – пояснення; 术语 shùyǔ – термінологія, термін; 多义 duōyì – багатозначний; 词 汇学 cíhuìxué – лексикологія тощо.

- морфологічні терміни: 词缀 cízhuì – афікс; 复合词 fùhécí – складне слово; 后缀 hòuzhuì – суфікс; 前缀 qiánzhuì – префікс; 语素 yǔsù – морфема; 借代 jièdài – метонімія; 词形 cíxíng – словоформа; 转化构词法 zhuǎnhuà gòucífǎ – транспозиція; 交 替法 jiāotìfǎ – внутрішня флексія; 合成词 héchéngcí – складене слово тощо.

- граматичні терміни: 比较语法 bǐjiào yǔfǎ – порівняльна граматики; 宾语 bīnyǔ – додаток; 程度副词 chéngdù fùcí – прислівник ступені; 传统语法 chuántǒng yǔfǎ – традиційна граматики; 处所副词 chùsuǒ fùcí – прислівник місця; 复合句 fùhéjù – складне речення; 简单句 jiǎndānjù – просте речення; 动词 dòngcí – дієслово; 名词 míngcí – іменник; 形容词 xíngróngcí – прикметник тощо.

- терміни письма: 点 diǎn – точка; 黑体 hēitǐ – жирний шрифт; 拉丁文 lādīngwén – латинське письмо; 文字 wénzì – письмо; 移行 yíxíng – граматичне перенесення; 表义文字 biǎoyì wénzì – ідеографічне письмо; 横 héng – горизонтальний; 楷书 kāishū – кайшу (один із видів китайського древнього письма); 撇 piě – відкидна вліво; 书法 shūfǎ – каліграфія тощо.

- стилістичні терміни: 对照法 duìzhào fǎ – антитеза; 风格 fēnggé – стиль; 科 学语体 kēxué yǔtǐ – науковий стиль; 平行法 píngxíngfǎ – паралелізм; 修辞方法 xiūcí fāngfǎ – стилістичний метод; 表情功能 biǎoqíng gōngnéng – емоційна функція; 嘲讽 chǎofěng – сарказм; 大语境 dàyǔjìng – макроконтекст; 讽刺 fěngcì – іронія, сатира; 格 言 géyán – афоризм тощо.

Даний перелік груп термінів є лише частковим і не охоплює всі можливі тематично-галузеві категорії. Окрім наведених вище категорій ми можемо виокремити психолінгвістичні терміни, терміни комп'ютерної лінгвістики, соціолінгвістичні терміни, терміни квантитативної лінгвістики тощо.

Як вже зазначалося вище, функціонування терміна можна прослідкувати саме через якийсь контекст, тобто через призму спеціальних текстів. До лінгвістичної галузі ми можемо віднести такі приклади спеціальних текстів: наукові статті лінгвістичних журналів, автореферати дисертацій, дисертації, наукові звіти, наукові монографії, тези до науково-практичних конференцій, навчальні посібники філологічних факультетів, граматики, спеціалізовану наукову лінгвістичну літературу. Тобто, розглядаючи терміни у перерахованих вище матеріалах, ми можемо спостерігати, як вони виходять за межі своєї статичної системи, що і сприяє їх функціонуванню.

До того ж, при функціонуванні, термін, виходячи за межі своєї терміносистеми, може входити до терміносистем інших галузей. Таким чином, сучасна китайська лінгвістична термінологія, маючи широкий спектр застосування, може охоплювати не лише власну предметну галузь, а й належати до інших предметних термінологічних областей. Так, наприклад, шляхом термінологізації, лінгвістична термінологія поповнилась такою термінологічною одиницею: 根 gēn "корінь" – це загальноживане слово, яке має такі значення за словником "现代汉语词典" (2016): 1) найнижча частина стебла рослини, яка поглинає поживні речовини, здебільшого росте у ґрунті та служить для закріплення рослини: 树根 shùgēn – корінь дерева; 2) переносне: початок, джерело чого-небудь: 病根 bìnggēn – корінь (причина) хвороби; 3) нижня частина предмета – місце, де предмет з'єднується з чимось іншим: 牙根 yágēn – корінь зуба; 4) математичне: 根 gēn – корінь, радикал; 5) хімічне: 酸根 suāngēn – радикал кислоти; 6) рахівне слово для довгих та тонких предметів: 一根绳子 yī gēn shéngzi – одна мотузка; 7) лінгвістичне: 词根 cígēn – корінь слова. Поданим прикладом ми підтверджуємо нашу думку, що термін може належати не тільки до лінгвістичної галузі, а й до іншої предметної сфери, в даному випадку математичної та хімічної, що і демонструє концепцію, яку ми описали вище.

Серед завдань, поставлених у даній кваліфікаційній роботі вказано – описати функційні особливості термінологічних одиниць лінгвістичної терміносистеми сучасної китайської мови. І як ми описували попередньо у цьому дослідженні,

очевидно, що терміни функціонують в межах відповідної терміносистеми, до якої вони віднесені, і це є ключовою відмінністю між термінами та загальноживаними словами. Однак, існують норми функціонування спеціальної фахової лексики. До однієї з таких норм відносять частотність, як показник функціонування термінологічної одиниці у системі мови.

Дійсно, як вказує Шестакова (2021) "частотність терміна є показником, на базі якого можна визначити характеристики термінополя" (с. 205). Так, наприклад, за допомогою частотності ми можемо визначити продуктивність способів термінотворення, тобто провести аналіз і визначити частотність вживання тієї чи іншої словотвірної моделі у лінгвістичній терміносистемі, а також розглянути співвідношення термінів за кількістю морфем (односкладові, двоскладові, трискладові тощо).

За допомогою методу суцільної вибірки, зі статті Сун Цзояня (宋作艳, 2023) "基于构式词法的领属复合词界定", яка опублікована у третьому випуску журналу "汉语学报", ми обрали 179 термінів (Додаток Б) та проаналізували частотність використання того чи іншого способу словотвору, зацентрували увагу на рівні продуктивності словоскладання, а також визначили відсоткове співвідношення термінів за кількістю морфем. Таким чином, результати нашого дослідження виглядають наступним чином:

- 152 терміни утворені способом словоскладання, що становить 86,8 % від усіх проаналізованих термінів;
- 18 термінів утворені за допомогою напівафіксації, відсоткове значення яких становить 10,3 %;
- 4 терміни утворені за допомогою аббревіації, що становить 2,3 % від загальної кількості;
- 1 термін утворений за допомогою афіксації, що становить 0,6 % від усіх проаналізованих термінів;
- цифрових скорочень, іншомовних запозичень та термінів утворених за допомогою редуплікації виявлено не було.

З цього робимо висновок, що для лінгвістичних термінів китайської мови найбільш продуктивним способом словотвору виявилось словоскладання. Це в котре підкреслює те, що словоскладання – найпоширеніший спосіб словотвору в китайській мові і лінгвістична термінологія не стала винятком. На другому місці стоїть напівафіксація, афіксація ж виявилась малопродуктивною у лінгвістичній терміносистемі. На третьому місці, за результатами нашого дослідження, стоїть аббревіація. Цей спосіб словотвору не є таким продуктивним як словоскладання та напівафіксація, проте також знайшов своє відображення у лінгвістичній терміносистемі. Щодо іншомовних запозичень, то цей спосіб також присутній у лінгвістичній термінології, як ми це описували вище у третьому розділі, проте він не знайшов свого відображення у термінологічній вибірці нашого дослідження. Редуплікація та цифрові скорочення не притаманні лінгвістичній терміносистемі (Додаток А.2.).

Також ми провели аналіз та визначили рівень продуктивності типів словоскладання лінгвістичної термінології та отримали такі результати:

- атрибутивний тип: 125 термінологічних одиниць, що становить 82,2 %;
- копулятивний тип: 18 термінологічних одиниць, що становить 11,9 %;
- дієслівно-об'єктний тип: 5 термінологічних одиниць, що становить 3,3 %;
- об'єкт-предикативний тип: 4 термінологічні одиниці, що становить 2,6 %;
- термінів утворених дієслівно-результативним типом словоскладання знайдено не було.

Розмежувавши терміни за цими моделями, ми визначили, що найпродуктивнішим типом є атрибутивний – 125 термінів, що становить 82,2 % від усієї кількості термінологічних одиниць, утворених способом словоскладання. Друге місце займає копулятивний тип – 18 термінів (11,9 %). На третьому місці дієслівно-об'єктний тип – 5 термінологічних одиниць (3,3 %). Четверте місце займає об'єкт-предикативний тип – 4 терміни (2,6 %). Термінів утворених дієслівно-результативним типом знайдено не було, так як ця модель, загалом, є найменш продуктивною в межах китайської термінології. Таким чином, ми дослідили, що найбільш продуктивними є

атрибутивний та копулятивний типи. Дієслівно-об'єктний та об'єкт-предикативний типи виявились найменш продуктивними, а за дієслівно-результативним типом не було виявлено жодної термінологічної одиниці (Додаток А.3.).

Щодо співвідношення лінгвістичних термінів за кількістю морфем, то базуючись на проаналізованій статті, ми можемо висвітлити такі результати:

- односкладові: 4 термінологічні одиниці – 2,2 %;
- двоскладові: 49 термінологічних одиниць – 27,4 %;
- трискладові: 34 термінологічні одиниці – 19 %;
- чотирискладові: 66 термінологічних одиниць – 36,9 %;
- п'ятискладові: 6 термінологічних одиниць – 3,3 %;
- шестискладові: 15 термінологічних одиниць – 8,4 %;
- семискладові: 2 термінологічні одиниці – 1,1 %;
- восьмискладові: 3 термінологічні одиниці – 1,7 %.

Таким чином, ми встановили, що у лінгвістичній терміносистемі переважають чотирискладові терміни – 36,9 % (66 термінів) від усієї кількості досліджених термінологічних одиниць, на другому місці двоскладові – 27,4 % (49 термінів), і на третьому місці трискладові терміни – 19 % (34 терміни). Також не можна не відзначити, що багатоскладові терміни (126 термінологічних одиниць) значно переважають над односкладовими та двоскладовими термінами (53 термінологічні одиниці), що у відсотковому співвідношенні виглядає наступним чином: 70,4 % проти 29,6 % (Додаток А.1.).

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі даної кваліфікаційної роботи, було визначено, що термін може існувати у двох аспектах: фіксації (статичному вимірі) та функціонуванні (динамічному вимірі), тобто термін може бути представлений у словниках, довідниках та енциклопедіях, або ж активно функціонувати у спеціальних текстах.

До прикладів спеціальних текстів ми відносимо: наукові статті лінгвістичних журналів, автореферати дисертацій, дисертації, наукові звіти, наукові монографії,

тези до науково-практичних конференцій, навчальні посібники філологічних факультетів, граматики та спеціалізовану наукову лінгвістичну літературу.

Було проаналізовано терміни лінгвістики з точки зору їх тематично-галузевих ознак та розподілено на групи, а саме терміни загальної лінгвістики; фонетичні терміни; лексикологічні терміни; морфологічні терміни; граматичні терміни; терміни письма та стилістичні терміни.

Було виявлено, що сучасна китайська лінгвістична термінологія, маючи широкий спектр застосування, може виходити за межі власної предметної галузі і належати до інших предметних термінологічних областей.

Визначено, що частотність є одним із показників функціонування термінологічної одиниці у системі мови, і саме за допомогою цього показника була проаналізована частотність використання того чи іншого способу термінотворення, а також встановлено відсоткове співвідношення термінів за кількістю морфем.

Найпродуктивнішим способом виявилось словоскладання, що становить – 152 терміни (86,8 %). На другому місці напівафіксація – 18 термінів (10,3 %). На третьому місці аббревіація – 4 термінологічні одиниці (2,3 %). Афіксація не поширена у лінгвістичній терміносистемі китайської мови, адже її показник становить – 1 термінологічна одиниця (0,6 %). Іншомовні запозичення також присутні у досліджуваній термінології, проте цей спосіб не знайшов свого відображення в межах відібраного масиву нашого дослідження. Редуплікація та цифрові скорочення виявились не характерними для лінгвістичної терміносистеми.

Також ми провели аналіз та визначили рівень продуктивності типів словоскладання лінгвістичної термінології та отримали такі результати:

- атрибутивний тип: 125 термінологічних одиниць, що становить 82,2 %;
- копулятивний тип: 18 термінологічних одиниць, що становить 11,9 %;
- дієслівно-об'єктний тип: 5 термінологічних одиниць, що становить 3,3 %;
- об'єкт-предикативний тип: 4 термінологічні одиниці, що становить 2,6 %;
- термінів утворених дієслівно-результативним типом словоскладання

знайдено не було.

Розмежувавши терміни за цими моделями, ми визначили, що найпродуктивнішим типом є атрибутивний – 125 термінів, що становить 82,2 % від усієї кількості термінологічних одиниць, утворених способом словоскладання. Друге місце займає копулятивний тип – 18 термінів (11,9 %). На третьому місці дієслівно-об'єктний тип – 5 термінологічних одиниць (3,3 %). Четверте місце займає об'єкт-предикативний тип – 4 терміни (2,6 %). Термінів утворених дієслівно-результативним типом знайдено не було, так як ця модель, загалом, є найменш продуктивною в межах китайської термінології.

Було встановлено, що у лінгвістичній терміносистемі переважають чотирискладові термінологічні одиниці – 36,9 % від усієї кількості досліджених термінів. Також не можна не відзначити, що багатоскладові терміни значно переважають над односкладовими та двоскладовими термінами, що у відсотковому співвідношенні виглядає наступним чином: 70,4 % проти 29,6 %.

ВИСНОВКИ

Кожна мова на певному етапі свого розвитку доходить до точки, коли важливим стає не тільки розширення словникового запасу, але й систематизація та організація існуючих лексичних одиниць. Особливо це стосується наукової термінології, яка складається з вузького спектру термінів. Професійна лексика відрізняється стабільністю та послідовністю у функційному використанні. Вона прагне до точності та універсальності у передачі специфічних концепцій та ідей. Це сприяє стійкості комунікації у професійному оточенні. Тому фахові терміни завжди викликали інтерес серед дослідників як об'єкта для вивчення.

У даній кваліфікаційній роботі проаналізовано теоретичні концепції, які використовуються у вивченні спеціальної галузевої термінології, а саме поняття "термін", "термінологія", "терміносистема". Досліджено теоретичні основи ключових понять – "лінгвістична термінологія", "лінгвістичний термін".

Визначили, що важливою ознакою термінології є її системність, тобто синонімічним поняттям "термінології" виступає "терміносистема".

Виокремили основні ознаки терміна, а саме однозначність, точність, суттєвість, відсутність експресивно-емоційного забарвлення, системність, чіткість, стислість, лаконічність, милозвучність, мотивованість, деривативність, зрозумілість.

Проаналізувавши питання стандартизації лінгвістичної термінології, визначили, що термінологія повинна бути упорядкованою та без множинної передачі одного поняття через різні терміни. Це питання є актуальним для лінгвістичної терміносистеми та передбачає вирішення різних задач.

Проаналізували та виокремили методи дослідження лінгвістичної термінології сучасної китайської мови, які стали підґрунтям для дослідження структурних, семантичних та функційних особливостей лінгвістичної термінології китайської мови, а саме: теоретичний аналіз джерел наукової літератури з метою відбору та впорядкування фактичного матеріалу для дослідження; метод суцільної вибірки; аналіз дефініцій; описовий метод; словотвірний аналіз; морфемний аналіз; структурний метод; семантичний аналіз; функційний аналіз, який передбачає розгляд лінгвістичної термінології з точки зору її функціонування; кількісний метод для

обробки лінгвістичних даних з метою встановлення відсоткового складу термінів певного способу творення слів. Детально охарактеризували етапність проведення дослідження китайської лінгвістичної термінології. Продемонстрували, що кожен етап виконує конкретне завдання та вимагає застосування певних методів.

Дослідили склад та структуру лінгвістичних термінів китайської мови, проаналізували та визначили дотичні поняття, а саме "структура мови", "система мови", "словотвір". Дійшли висновку, що структурні особливості термінів – організована система елементів, яка визначає способи побудови та взаємозв'язку термінологічних одиниць у певній галузі знань.

Виокремили власну класифікацію, щодо будови лінгвістичних термінів, а саме: 1) прості терміни; 2) складні терміни; 3) похідні терміни; 4) терміни-словосполучення; 5) іншомовні запозичення, які можуть бути виражені буквеними словами.

Визначили, що найбільш корисною для дослідження лінгвістичних термінів є класифікація Козоріза (2011), який виокремив такі способи словотворення: атрибутивний тип (偏正型 *piānzhèngxíng*), копулятивний тип (联合型 *liánhéxíng*), дієслівно-об'єктний тип (述宾型 *shùbīnxíng*), дієслівно-результативний тип (补充型 *bǔchōngxíng* або 述补 *shùbǔ*), суб'єкт-предикативний тип (主谓型 *zhǔwèixíng*), афіксація (附加式 *fùjiāshì*), редуплікація (重叠式 *chóngdiéshì*), аббревіація (简称 *jiǎnchēng*), цифрові скорочення (数词缩语 *shùcí suōyǔ*), запозичення (外来词 *wàiláicí*).

Здійснили аналіз кожного способу термінотворення та визначили, що найбільш продуктивними є словоскладання – 152 терміни (86,8 %); напівафіксація – 18 термінів (10,3 %) та аббревіація – 4 термінологічних одиниць (2,3 %). Афіксація виявилась не поширеною у лінгвістичній терміносистемі, лише 1 термінологічна одиниця (0,6 %). Дослідили іншомовні запозичення, та визначили, що вони також присутні у досліджуваній термінології та доволі часто використовуються у науковій літературі, проте цей спосіб не знайшов свого відображення в межах вибірки нашого дослідження. Редуплікація та цифрові скорочення виявились не характерними для лінгвістичної терміносистеми.

Визначили співвідношення продуктивності типів словоскладання та отримали такі результати:

- атрибутивний тип: 125 термінологічних одиниць, що становить 82,2 %;
- копулятивний тип: 18 термінологічних одиниць, що становить 11,9 %;
- дієслівно-об'єктний тип: 5 термінологічних одиниць, що становить 3,3 %;
- об'єкт-предикативний тип: 4 термінологічні одиниці, що становить 2,6 %.

Термінів утворених дієслівно-результативним типом словоскладання знайдено не було, що є підтвердженням того, що цей тип малопродуктивний.

Проаналізували лексико-семантичні відношення у лінгвістичній терміносистемі, а саме наявність синонімічних, антонімічних, полісемічних та омонімічних зв'язків. Опрацювали такі поняття як "синонім", "антонім", "полісемія", "омонім" та дали визначення кожному з них.

Детально розглянули одинадцять причин, які призводять до появи синонімів у китайській мові. Визначили, що не всі з них є продуктивними для лінгвістичної терміносистеми, а саме використання евфемізмів та використання наукової і загальноновживаної лексики для утворення синонімічних пар.

Виокремили критерії утворення антонімів в китайській мові: 1) однакова граматична функція, тобто приналежність до однієї частини мови; 2) тотожність сфер їх лексичної сполучуваності; 3) спільне вживання у контексті.

Дослідили причини утворення полісемії у китайській мові та провели аналіз лінгвістичних термінів на базі цієї класифікації, а саме виникнення полісемії внаслідок розширення значення слова; метафора та метонімія як джерела виникнення нових мовних значень; спеціальне звуження значення.

Розглянули явище омонімії та розподілили омоніми китайської мови на три групи: 1) 同形同音词 *tóngxíng tóngyīncí* (тобто слова, що мають ідентичні форми, а саме написання та однакове звучання); 2) 异形同音词 *yìxíng tóngyīncí* (омофони, або фонетичні омоніми, тобто слова, що мають різне написання, але однакове звучання); 3) 同形异音词 *tóngxíng yìyīncí* (омографи, тобто слова, що на письмі виглядають однаково, але мають різні фонетичні форми). Найбільш продуктивною групою виявились омофони.

Було визначено, що термін може існувати у двох аспектах: фіксації (статичному вимірі) та функціюванні (динамічному вимірі), тобто термін може бути представлений у словниках, довідниках та енциклопедіях, або ж активно функціювати у спеціальних текстах.

Серед спеціальних текстів ми виокремили наукові статті лінгвістичних журналів, автореферати дисертацій, дисертації, наукові звіти, наукові монографії, тези до науково-практичних конференцій, навчальні посібники філологічних факультетів, граматики та спеціалізовану наукову лінгвістичну літературу.

Було проаналізовано терміни лінгвістики з точки зору їх тематично-галузевих ознак та розподілено на групи, а саме терміни загальної лінгвістики; фонетичні терміни; лексикологічні терміни; морфологічні терміни; граматичні терміни; терміни письма та стилістичні терміни.

Визначили, що частотність є одним із показників функціювання терміна у системі мови, і саме за допомогою цього показника була проаналізована частотність використання того чи іншого способу термінотворення, а також встановлено відсоткове співвідношення термінів за кількістю морфем.

Було встановлено, що у лінгвістичній терміносистемі переважають чотирискладові термінологічні одиниці – 36,9 % від усієї кількості досліджених термінів. Також не можна не відзначити, що багатоскладові терміни значно переважають над односкладовими та двоскладовими термінами, що у відсотковому співвідношенні виглядає наступним чином: 70,4 % проти 29,6 %.

Таким чином, ми виконали всі поставлені задачі у даній кваліфікаційній роботі, а результати дослідження можуть бути використані під час викладання теоретичних і практичних курсів з лексикології, теорії і практики перекладу тощо, дисципліни за вибором – переклад текстів лінгвістичної тематики з китайської мови, лекційних курсів з термінознавства тощо. Також результати та висновки даного дослідження можуть бути корисними для укладання спеціалізованих термінологічних словників, довідників та навчальних посібників. Окрім цього, дана кваліфікаційна робота може слугувати підґрунтям для дослідження структури, семантики та функціювання інших галузевих терміносистем.

PE3IOME

术语是科学和文化的产物，这些概念越发达，术语就越丰富。术语是传播科学思想的一种手段，如果一个行业的术语令人困惑，不仅会影响学术交流，还会让人对学科本身产生怀疑。因此，我们选择了毕业论文的标题：“现代汉语语言学术语的结构、语义和功能”。本研究旨在全面分析现代汉语中语言术语的结构、语义和功能。

毕业论文包括引言、四个部分、各部分结论、总结论、参考文献清单、说明性材料清单、摘要和附录。正文数量是 74 页，参考文献清单（各种科学文献的 112 个来源）和说明性材料清单（包括 3 本词典和 1 篇科学文章）数量是 9 页。附录包括三个图表和一个表格，其中包含 179 个语言学术语单位，数量是 14 页。

第一部分，我们考虑过术语、术语系统、语言学术语等概念。我们确定了这些概念的主要特征，确定了术语的主要特征，确定了语言学术语的问题 – 需要改进的标准化问题。所强调的所有概念和现象构成了研究用于确定语言学术语特征、分析和形成语言学术语的理论基础。

第二部分，我们审议了方法论和科学方法等关键概念。我们分析了科学方法和特殊方法的分类。我们研究了语言学术语的研究方法。我们介绍了语言学术语研究的四个阶段。

第三部分，我们研究了语言学术语的结构和语义特征。我们分析了语言术语的构成。我们分析了语言学术语系统中的词汇语义关系，即同义词、反义词、多义性和同音词关系。我们研究了“同义词”、“反义词”、“多义性”和“同音词”的概念。为了进行分析，我们选择了宋作艳的文章“基于构式词法的领属复合词界定”和三本语言学词典，即佩丽戴的“汉哈俄语言学术语词典”、戴维·克里斯特尔的“现代语言学词典”和中国社会科学院语言研究所词典编辑室的“现代汉语词典”。

第四部分，我们已经考虑了语言学术语的功能特征。我们发现了，术语可以存在于两个方面：固定性和功能性，即术语可以出现在词典、参考书和百科全书中，也可以在特殊文本中被积极使用。特殊文本的例子包括：语言学文章、论文摘要、学位论文、研究报告、科学专著等等。我们还确定了普通语言学术语、语音学术语、

词汇学术语、构词学术语、语法学术语、文字学术语和修辞学术语。我们选取了179个术语，考察了其的功能特征，即术语形成方法的生产率、词形成的生产率和语素数量比率。

关键词：术语、术语系统、语言学术语、术语结构类型、语义特征、功能特征。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Алексенко, С. Ф. (2020). *Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: Методичні рекомендації для студентів I курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Артикуца, Н. В. (2005). Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*, (6), 84-89.
- Білодід, І. К. (Ред.). (1973). *Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія*. Київ: Наукова думка.
- Бірта, Г. О., & Бургу, Ю. Г. (2014). *Методологія і організація наукових досліджень*. Київ: Центр учбової літератури.
- Бусел, В. Т. (Ред.). (2005). *Великий тлумачний словник української мови*. Ірпінь: ВТФ "Перун".
- Вакуленко, М. О. (2015). *Українська термінологія: Комплексний лінгвістичний аналіз*. Івано-Франківськ: Фоліант.
- Вознюк, Г. Л., Булик-Верхола, С. З., Гнатюк, М. В., Голубінка, Н. І., Дрівко, Н. З., Куньч, З. В. ... Шмілик, І. Д. (Уклад.). (2010). *Термінологічна лексика в системі професійного мовлення: Методичні вказівки та завдання для самостійної роботи студентів з курсу "Українська мова (за професійним спрямуванням)"*. Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка".
- Грабченко, А. І., Федорович, В. О., Гаращенко, Я. М. (2009). *Методи наукових досліджень: Навчальний посібник*. Харків: НТУ "ХПІ".
- Гринчишин, Д. Г., & Пономарів, О. Д. (Ред.). (1978). *Короткий тлумачний словник української мови* (Д. Г. Гринчишин, В. Л. Карпова, Л. М. Полюга, М. Л. Худаш & У. Я. Єдлінська, Уклад.). Київ: Видавничий центр: "Просвіта".
- Гуменюк, Т. І. (2015). Стандартизація в термінології: Екстралінгвістичний погляд. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія філологічна*, (55), 75-77.
- Далте, О. Ю. (2020). Темпи поширення та особливості використання буквених слів у сучасній китайській мові. *Китаєзнавчі дослідження*, (1), 89-98.

- Д'яков, А. С., Кияк, Т. Р., & Куделько, З. Б. (2000). *Основи термінотворення: Семантичний та соціолінгвістичний аспекти*. Київ: Видавничий центр "Академія".
- Єрмоленко, С. Я., Бибик, С. П., & Тодор, О. Г. (Ред.). (2001). *Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*. Київ: "Либідь".
- Жовтобрюх, М. А. (1984). *Українська літературна мова*. Київ: Наукова думка.
- Журавльова, Т. А. (1998). *Особливості термінологічної номінації*. Донецьк: Торговий дім "Донбас".
- Захарчин, В. В. (1995). *Українська мовознавча термінологія кінця ХІХ-початку ХХ століття*. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Національна Академія Наук України. Інститут Української Мови, Київ.
- Заяць, В. М. (2004). Аналіз динаміки та умов стійкості дискретних моделей коливних систем. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Інформаційні системи та мережі*, (519), 132-142.
- Заяць, В. М., & Заяць, М. М. (2010). Методи зіставлення статистичних характеристик при формуванні вибірок в лінгвістиці. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Інформаційні системи та мережі*, (673), 296-305.
- Іващенко, В. Л. (2011). Соціологічний і соціокогнітивний напрями досліджень у сучасному зарубіжному термінознавстві. *Життя у слові: Зб. наук. праць на пошану акад. В. М. Русанівського (1931-2007)*, 304-316.
- Кабре, М. Т. (2002). *Термінологія та лінгвістика*. Барселона: Автономний університет Барселони.
- Квітко, І. С. (1976). *Термін у науковому документі*. Львів: Вища школа.
- Кірносова, Н. А. (2010). *Практична фонетика китайської мови*. Київ: НАККІМ.
- Книшенко, Н. П., & Нікуліна, Н. В. (2018). Теоретичні й практичні основи для різноаспектного дослідження спеціальної лексики. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*, (47), 222-226.
- Коваленко, А. Я. (2001). *Загальний курс науково-технічного перекладу: Навчальний посібник*. Київ: Інкос.

- Коваль, А. П. (1970). *Науковий стиль сучасної української літературної мови: Структура наукового тексту*. Київ: Видавництво Київ.
- Козоріз, О. П. (2011). Словосполучення та словотвір у сучасній китайській мові. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*, (17), 16-18.
- Козоріз, О. П. (2012). Явище полісемії у юридичній термінології сучасної китайської мови. *Східний світ*, (3), 80-87.
- Козоріз, О. П. (2014). Терміни-синоніми у юридичній термінології сучасної китайської мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, (61), 157-174.
- Колган, О. В. (2008). Антонімія української гірничої термінології. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Проблеми української термінології"*, (620), 53-56.
- Кочан, І. М. (2009). Українські терміни в парадигмі сучасних наукових учень. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*, (8), 30-34.
- Кочерган, М. П. (2006). *Основи зіставного мовознавства*. Київ: Видавничий центр "Академія".
- Кривошеєва, О. Є. (2023). *Стандартизація термінології сучасної китайської мови*, Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної відеоконференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови". Київ: Видавничий центр КНЛУ.
- Крижанівська, А. В. (Ред.). (1984). *Склад і структура термінологічної лексики української мови*. Київ: Наукова думка.
- Кротевич, Є. В., & Родзевич, Н. С. (1957). *Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Видавництво АН УРСР.
- Ляшук, Н. А. (2011). Причини виникнення концептуальної багатозначності лінгвістичних термінів. *Термінологічний вісник*, 1, 101-119.
- Ляшук, Н. А. (2014). *Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові*. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Національна Академія Наук України. Інститут Української Мови, Київ.

- Малевиц, Л. Д. (2012). Теоретичні засади дослідження термінологічної варіантності. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*, (31), 61-63.
- Медведь, О. В. (2001). *Українська граматична терміносистема (історія та сучасний стан)*. (Дис. канд. філол. наук). Харківський Національний Університет імені В. Н. Каразіна, Харків.
- Мостовий, М. І. (1993). *Лексикологія англійської мови*. Харків: Основа.
- Нікітіна, Ф. О. (1978). *Семантичні та словотворчі проблеми сучасної термінології*. Київ: Вища школа.
- Овчаренко, Н. І. (2010). Теоретичні передумови дослідження терміносистем (на матеріалі сучасної української термінології). *Лінгвістичні студії*, (20), 172-175.
- Павлова, О. І. (2003). *Особливості термінологічної антонімії*, Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції "Треті Каразінські читання: методика і лінгвістика – на шляху до інтеграції". Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.
- Панько, Т. І., Кочан, І. М., & Мацюк, Г. П. (1994). *Українське термінознавство*. Львів: Світ.
- Петрина, О. С. (2018). Методологічні засади дослідження англійських та українських терміносистем банківської сфери. *Закарпатські методологічні студії*, (3), 174-179.
- Пономарів, О. Д. (2001). *Культура слова: Мовностилістичні поради*. Київ: "Либідь".
- Рогач, Л. В. (2000). *Семантична основа лінгвістичних термінів в українській та англійській мовах*. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка, Київ.
- Русанівський, В. М., Тараненко, О. О., Зяблюк, М. П., Карпіловська, Є. А., Вихованець, І. Р., Гриценко, П. Ю., ... Німчук, В. В. (Ред.). (2004). *Українська мова (2-ге вид.)*. Київ: Видавництво "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана.
- Саламаха, М. Я. (2014). Англійський термін сфери охорони довкілля та його базові ознаки. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*, (45), 49-52.

- Секунда, Т. (Уклад.). (1926). *Матеріали до технічної термінології південно-західної Чернігівщини (с. Сваром'є Остерського повіту)*. Харків: УАН, ІУНМ, Технічний відділ.
- Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: Напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К.
- Сергеєва, Г. А. (2002). *Англомовні запозичення в українській правничій термінології*. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Харківський Національний Університет ім. В. Н. Каразіна, Харків.
- Симоненко, Л. О. (2001). Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*, (4), 3-8.
- Симоненко, Л. О. (2007). Лінгвістичні проблеми унормування наукової термінології. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*, (7), 21-25.
- Ситник, І. В. (2021). Лінгвостатистичний аналіз лексики китайськомовного педагогічного дискурсу. *Science and Education a New Dimension. Philology*, (260), 64-67.
- Сова, В. М. (2021). Словотвірно-структурні особливості нової китайської лексики, пов'язаної з пандемією коронавірусу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2(47), 113-117.
- Тихонова, О. (2009). Основні моделі утворення неологізмів у китайській мові. *Китайська цивілізація: Традиції та сучасність: Зб. наук. ст.*, 131-134.
- Український науково-дослідний інститут стандартизації ДП "УкрНДНЦ" Держспоживстандарту України. (2010). *Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять* (ДСТУ 3966-2009). Київ: Держспоживстандарт України.
- Федічев, О. Є. (2005). Запозичення у текстах економічної та юридичної тематики у китайській мові. *Китайська цивілізація: Традиції та сучасність: Зб. наук. ст.*, 95-99.
- Фурт, Д. В., & Дмитрук, Л. А. (2020). *Термінологія: Навчальний посібник*. Кривий Ріг: Дон НУЕТ.

- Цимбал, Н. А. (1998). Антонімічні відношення в термінології органічної хімії. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*, 188-192.
- Чижевська, О. Є. (2012). Китайські дослідники про скорочені слова в китайській мові. *Китаєзнавчі дослідження*, (2), 83-89.
- Шелудько, І. М., & Садовський, Т. Ф. (Уклад.). (1928). *Словник технічної термінології (загальний)*. Київ: Державне видавництво України.
- Шестакова, О. В. (2020). Процес стандартизації сучасної граматичної термінології корейської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 4(29), 116-121.
- Шестакова, О. В. (2021). *Структурно-семантичні та функціональні особливості лінгвістичної термінології сучасної корейської мови*. (Дис. канд. філол. наук). Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка, Київ.
- Юринець, В. Є. (2011). *Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка.
- Янковець, О. В. (2021). *Англійська прикордонна термінологія: Структурно-семантичний, когнітивний і функціональний аспекти*. (Дис. канд. філософ. наук). Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича, Чернівці.
- Grattidge, W., & Westbrook, J. (1993). IH. Current trends in terminological activity as seen by Practitioners. R. A. Strehlow & S. E. Wright (Eds.), *Standardizing terminology for better communication: Practice, applied theory, and results* (pp. 9-21). Philadelphia: ASTM International.
- Felber, H. (2002). *Terminology Manual*. Paris: UNESCO, Infoterm.
- 曾剑平. (2004). 谈现代语言学中术语翻译的标准化. *南昌航空工业学院学报 (社会科学版)*, 6(3), 62-65.
- 陈望道. (2001). *修辞学发凡*. 上海: 上海教育出版社.
- 陈新仁. (2003). 语用学术语汉译问题刍议. *中国翻译*, 5(24), 86-89. Відновлено з <https://www.docin.com/p-758992303.html>

- 崔复爱. (1957). *现代汉语词义讲话*. 济南: 山东人民出版社.
- 代建桃. (2008). *现代汉语同音词研究*. 四川: 四川师范大学.
- 房玉清. (1994). *实用汉语语法*. 北京: 北京语言学院出版社.
- 符淮青. (1985). *现代汉语词汇*. 北京: 北京大学出版社.
- 葛本仪. (1985). *汉语词汇研究*. 济南: 山东教育出版社.
- 葛本仪. (2007). *现代汉语词汇学*. 东营: 山东人民出版社.
- 龚群虎. (2004). *语言学中的同义术语*. Відновлено з https://xueshu.baidu.com/usercenter/paper/show?paperid=142423fef5c7175dd074e89207edc1bc&site=xueshu_se
- 郭良夫. (1982). 论缩略. *中国语文*, (2).
- 何蔼人. (1957). *普通话词义*. 上海: 新知识出版社.
- 何九盈., 蒋绍愚. (1980). *古汉语词汇讲话*. 北京: 北京出版社.
- 黄元龙. (2008). 也谈现代汉语缩略语的构造原则. *绥化学院学报*, 4(28), 127-130.
- 黄岳洲. (1957). 论联合式合成词构成的种种方式. *语文知识*, 11, 21-25.
- 克里斯特尔, 戴维. (编). (2000). *现代语言学词典* (沈家煊, 译; 第四版). 北京: 商务印书馆.
- 黎锦熙, 刘世儒. (1953). *汉语语法教材*. 北京: 商务印书馆.
- 林允富. (1999). 什么是规范汉字 —— 兼谈语言文字的立法问题. *西北大学学报*, (3).
Відновлено з <https://www.docin.com/p-950267561.html>
- 刘叔新. (2000). *描写词汇学*. 北京: 商务印书馆.
- 陸志韋. (1964). *汉语的构词法*. 北京: 科学.
- 吕叔湘., 朱德熙. (1952). *语法修辞讲话*. 北京: 中国青年出版社.
- 吕叔湘. (1979). *汉语语法分析问题*. 北京: 商务印书馆.
- 吕叔湘. (1981). *中国文法要略*. 北京: 商务印书馆.
- 欧求忠. (2007). 汉英同义词的形成途径对比分析. *文数论坛*, (11), 52-53. Відновлено з <https://www.docin.com/p-1232665335.html>
- 齐沪杨. (2003). *汉语通论*. 北京: 中央广播电视大学.

- 任学良. (1981). *汉语造词法*. 北京: 中国社会科学出版社.
- 萨丕尔. (1985). *语言论*. 北京: 商务印书馆.
- 邵霭吉., 冯寿忠. (编). (2009). *现代汉语概论*. 北京: 中国社会科学出版社.
- 申荷永. (1996). *论心理学术语翻译的标准化*. 北京: 心理学报.
- 束定芳. (2000). *隐喻学研究*. 上海: 上海外语教育出版社.
- 苏金智. (1994). 台港和大陆词语差异的原因、模式及其对策. *语言文字应用*, (4).
- 孙常叙. (1956). *汉语词汇*. 长春: 吉林人民出版社.
- 孙汝建. (2003). *现代汉语*. 南京: 南京大学出版社.
- 吴启主. (编). (2003). *现代汉语教程*. 长沙: 湖南是范大学出版社.
- 徐国庆. (1999). *现代汉语词汇系统论*. 北京: 北京大学出版社.
- 叙朝华. (2003). *上古汉语词汇史*. 北京: 商务印书馆.
- 杨茂荣. (2005). *论汉语言文字规范化*. 南京: 南京师范大学.
- 杨梅. (2006). *现代汉语合成词构词研究*. 南京: 南京师范大学.
- 殷志平. (1999). 构造缩略语的方法和原则. *语言教学与研究*, (2).
- 张莉. (2008). 现代汉语一词多义成因论析. *河北大学学报 (哲学社会科学版)*, 33(5), 55-59.
- 张永言. (1982). *词汇学简论*. 武汉: 华中工学院出版社.
- 赵艳芳. (2001). *认知语言学概论*. 上海: 上海外语教育出版社.
- 周世烈. (1995). *同形词词典*. 北京: 中国国际广播出版社.
- 邹树明. (1988). *现代术语学与辞书编纂*. 北京: 科学出版社.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

戴佩丽. (编). (2009). *汉哈俄语言学术语词典*. 北京: 中央民族大学出版社.

克里斯特尔, 戴维. (编). (2000). *现代语言学词典* (沈家煊, 译; 第四版). 北京: 商务印书馆.

宋作艳. (2023). 基于构式词法的领属复合词界定. *汉语学报*, 3(83), 20-33.

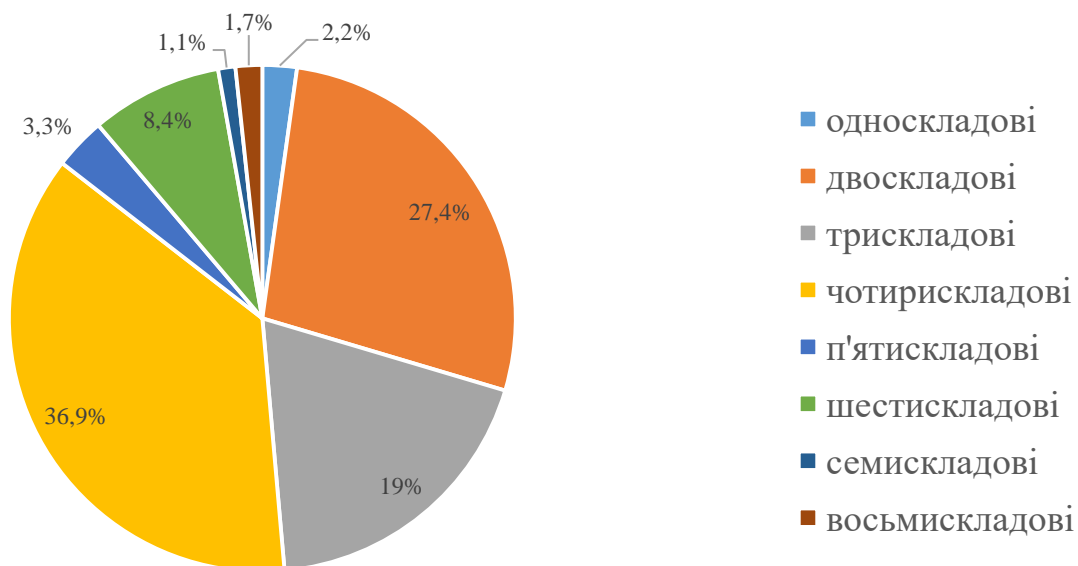
中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). *现代汉语词典*. 北京: 商务印书馆.

ДОДАТКИ

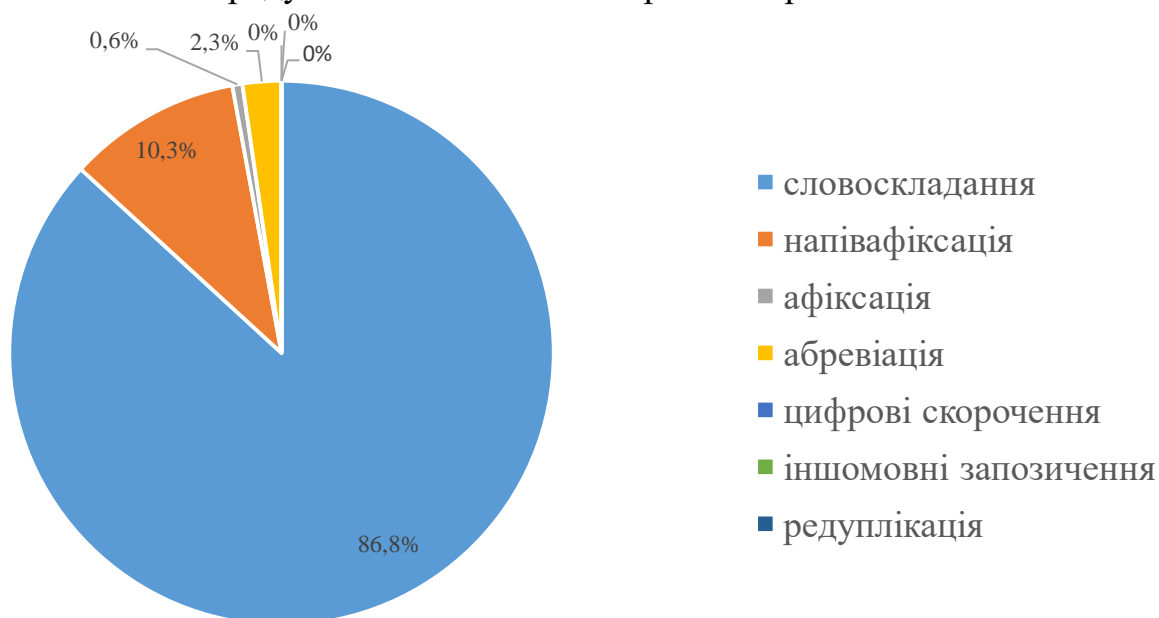
Додаток А

Структура китайської лінгвістичної термінології

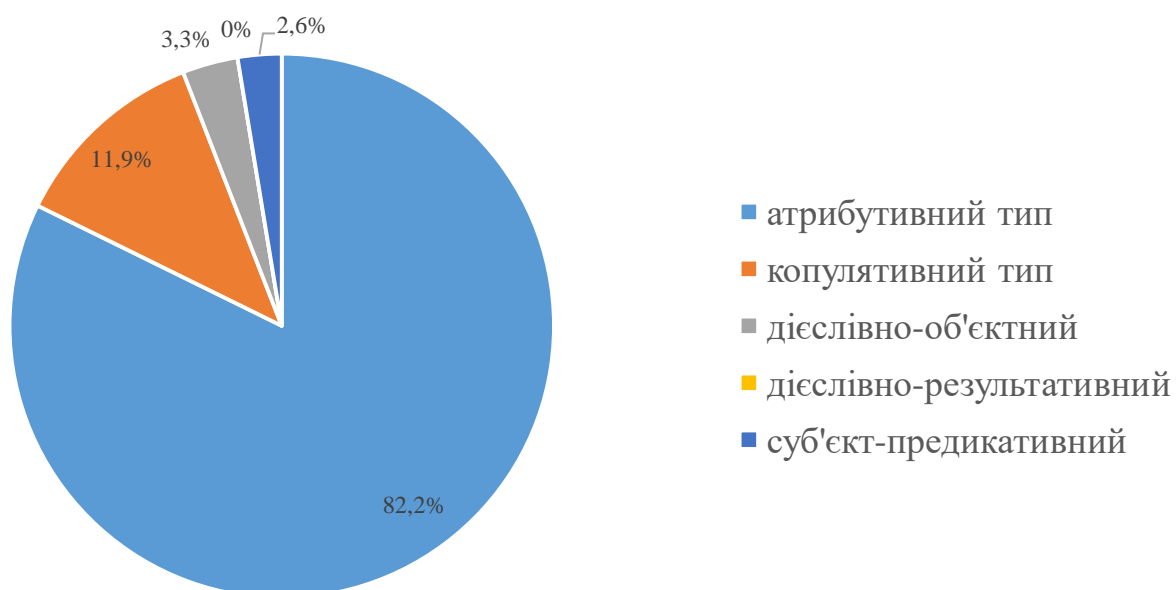
А.1. Відсоткове співвідношення лінгвістичних термінів за кількістю морфем

А.2. Продуктивність способів термінотворення

А.3. Продуктивність вживання певного типу словоскладання

Додаток Б

Класифікація китайських лінгвістичних термінів згідно їхнього складу та способів творення

Односкладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	词	cí	слово	
2.	类	lèi	клас, тип	
3.	强	qiáng	сильний, потужний	
4.	弱	ruò	слабкий	

Двоскладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	本义 (аббревіація від 基本意义)	běnyì	основне значення	аббревіація
2.	变换	biànhuàn	трансформувати	словоскладання (копулятивний тип)
3.	标准	biāozhǔn	критерій	словоскладання (копулятивний тип)

4.	部件	bùjiàn	компонент	словоскладання (копулятивний тип)
5.	差别	chābié	різниця	словоскладання (копулятивний тип)
6.	词典	cídiǎn	словник	словоскладання (атрибутивний тип)
7.	词义 (аббревіація від 语词意义)	cíyì	значення слова	аббревіація
8.	大类	dàlèi	основна категорія	словоскладання (атрибутивний тип)
9.	定位	dìngwèi	позиціонувати	словоскладання (дієслівно- об'єктний тип)
10.	定语	dìngyǔ	атрибут	словоскладання (дієслівно- об'єктний тип)
11.	短语	duǎnyǔ	словосполучення	словоскладання (атрибутивний тип)
12.	段落	duànluò	абзац	словоскладання (суб'єкт- предикативний тип)
13.	对应	duìyìng	відповідати (чомусь)	словоскладання (копулятивний тип)
14.	范围	fànwéi	обсяг	словоскладання (копулятивний тип)
15.	方法	fāngfǎ	метод	словоскладання (копулятивний тип)
16.	分类	fēnlèi	класифікація	словоскладання (дієслівно- об'єктний тип)
17.	符号	fúhào	символ	словоскладання (копулятивний тип)

18.	根本	gēnběn	основа, корінь	словоскладання (копулятивний тип)
19.	功能	gōngnéng	функція	словоскладання (копулятивний тип)
20.	共性 (аббревіація від 共同性质)	gòngxìng	спільна властивість	аббревіація
21.	归类	guīlèi	класифікувати	словоскладання (дієслівно- об'єктний тип)
22.	汉语	hànyǔ	китайська мова	словоскладання (атрибутивний тип)
23.	核心	héxīn	ядро, основа	словоскладання (копулятивний тип)
24.	简称	jiǎnchēng	аббревіатура	словоскладання (атрибутивний тип)
25.	宽泛	kuānfàn	багатозначний	словоскладання (копулятивний тип)
26.	联系	liánxì	зв'язок	словоскладання (копулятивний тип)
27.	量词	liàngcí	рахівні слова	словоскладання (атрибутивний тип)
28.	零价	língjià	нульова валентність	словоскладання (атрибутивний тип)
29.	内涵	nèihán	конотація	словоскладання (атрибутивний тип)
30.	平行	píngxíng	паралельний	словоскладання (атрибутивний тип)
31.	歧义	qíyì	різні значення, неоднозначність	словоскладання (атрибутивний тип)
32.	强调	qiángdiào	акцентувати	словоскладання (атрибутивний тип)

33.	实例 (абревіація від实际例子)	shílì	приклад	абревіація
34.	属性	shǔxìng	властивість, особливість	напівафіксація
35.	数量	shùliàng	кількість	словоскладання (копулятивний тип)
36.	特性	tèxìng	особливість	напівафіксація
37.	完形	wánxíng	гештальт	словоскладання (атрибутивний тип)
38.	位置	wèizhì	позиція	словоскладання (суб'єкт- предикативний тип)
39.	谓词	wèicí	предикат	словоскладання (атрибутивний тип)
40.	小类	xiǎolèi	підкатегорія	словоскладання (атрибутивний тип)
41.	形成	xíngchéng	формувати, утворювати	словоскладання (суб'єкт- предикативний тип)
42.	形式	xíngshì	форма	словоскладання (копулятивний тип)
43.	一价	yījià	одновалентність	словоскладання (атрибутивний тип)
44.	意义	yìyì	значення	словоскладання (копулятивний тип)
45.	隐喻	yǐnyù	метафора	словоскладання (атрибутивний тип)
46.	语素	yǔsù	морфема	словоскладання (атрибутивний тип)
47.	语言	yǔyán	мова	словоскладання (копулятивний тип)

48.	语用	yǔyòng	прагматика	словоскладання (суб'єкт- предикативний тип)
49.	转喻	zhuǎnyù	метонімія	словоскладання (дієслівно- об'єктний тип)

Трискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	操作性	cāozuòxìng	функціональність	напівафіксація
2.	成分义	chéngfènyì	композиційне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
3.	代名词	dàimíngcí	займенник	словоскладання (атрибутивний тип)
4.	单纯词	dānchúncí	просте, одноморфемне слово	словоскладання (атрибутивний тип)
5.	定性类	dìngxìnglèi	однозначна категорія	словоскладання (атрибутивний тип)
6.	独立性	dúlìxìng	незалежність	напівафіксація
7.	多样化	duōyànghuà	різноманітність	напівафіксація
8.	多义性	duōyìxìng	полісемія	напівафіксація
9.	方位词	fāngwèicí	іменник напрямку	словоскладання (атрибутивний тип)
10.	分类性	fēnlèixìng	категорійність	напівафіксація
11.	复合词	fùhécí	складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)
12.	构式义	gòushìyì	конструктивне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
13.	关键词	guānjiàncí	ключове слово	словоскладання (атрибутивний тип)
14.	合成词	héchéngcí	складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)

15.	具体词	jùtǐcí	конкретне слово	словоскладання (атрибутивний тип)
16.	两面性	liǎngmiànxiàng	подвійність	напівафіксація
17.	领属类	lǐngshǔlèi	присвійна категорія	словоскладання (атрибутивний тип)
18.	领有者	lǐngyǒuzhě	присвійник	афіксація
19.	区别词	qūbiécí	диференціювальні слова	словоскладання (атрибутивний тип)
20.	人格化	réngéhuà	персоніфікація	напівафіксація
21.	双音化	shuāngyīnhuà	двоскладовість	напівафіксація
22.	系统性	xìtǒngxìng	системність	напівафіксація
23.	相似性	xiāngsìxìng	схожість	напівафіксація
24.	新词语	xīncíyǔ	неологізм	словоскладання (атрибутивний тип)
25.	形容词	xíngróngcí	прикметник	словоскладання (атрибутивний тип)
26.	形式化	xíngshìhuà	формалізація	напівафіксація
27.	一部分	yībùfen	частина	словоскладання (атрибутивний тип)
28.	一致性	yīzhìxìng	однорідність	напівафіксація
29.	依附性	yīfùxìng	залежність	напівафіксація
30.	引申义	yǐnshēn yì	переносне значення слова	словоскладання (атрибутивний тип)
31.	隐喻性	yǐnyùxìng	метафоричність	напівафіксація
32.	原型性	yuánxíngxìng	прототипність	напівафіксація
33.	整体性	zhěngtǐxìng	цілісність	напівафіксація
34.	中心语	zhōngxīnyǔ	ядро словосполучення	словоскладання (атрибутивний тип)

Чотирискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
---	----	----	----	------

1.	变换分析	biànhuàn fēnxī	трансформаційний аналіз	словоскладання (атрибутивний тип)
2.	变换形式	biànhuàn xíngshì	трансформована форма	словоскладання (атрибутивний тип)
3.	表层格式	biǎocéng géshì	поверхневий формат	словоскладання (атрибутивний тип)
4.	表层结构	biǎocéng jiégòu	поверхнева структура	словоскладання (атрибутивний тип)
5.	表层形式	biǎocéng xíngshì	зовнішня форма	словоскладання (атрибутивний тип)
6.	抽象名词	chōuxiàng míngcí	абстрактний іменник	словоскладання (атрибутивний тип)
7.	词法构式	cífǎ gòushì	морфологічна конструкція	словоскладання (атрибутивний тип)
8.	词汇意义	cíhuì yìyì	лексичне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
9.	词义模式	cíyì móshì	лексична модель	словоскладання (атрибутивний тип)
10.	单层构式	dān céng gòu shì	одношарова конструкція	словоскладання (атрибутивний тип)
11.	典型形式	diǎnxíng xíngshì	типова форма	словоскладання (копулятивний тип)
12.	定语成分	dìngyǔ chéngfèn	атрибутивний компонент	словоскладання (атрибутивний тип)
13.	独立分析	dúlì fēnxī	незалежний аналіз	словоскладання (атрибутивний тип)
14.	独立形式	dúlì xíngshì	незалежна форма	словоскладання (атрибутивний тип)

15.	对应关系	duìyìng guānxì	корелятивний зв'язок	словоскладання (атрибутивний тип)
16.	分类功能	fēnlèi gōngnéng	класифікаційна функція	словоскладання (атрибутивний тип)
17.	概念整合	gàiniàn zhěng hé	концептуальна цілісність	словоскладання (атрибутивний тип)
18.	功用属性	gōngyòng shǔxìng	функціональна властивість	словоскладання (атрибутивний тип)
19.	构成特征	gòuchéng tèzhēng	композиційна характеристика	словоскладання (атрибутивний тип)
20.	构式标准	gòushì biāozhǔn	конструктивний критерій	словоскладання (атрибутивний тип)
21.	构式词法	gòushì cífǎ	конструктивна морфологія	словоскладання (атрибутивний тип)
22.	构式理论	gòushì lǐlùn	конструктивна теорія	словоскладання (атрибутивний тип)
23.	构式语法	gòushì yǔfǎ	конструктивна граматика	словоскладання (атрибутивний тип)
24.	古代汉语	gǔdài hànyǔ	древньокитайська мова	словоскладання (атрибутивний тип)
25.	基本单位	jīběn dānwèi	основна одиниця	словоскладання (атрибутивний тип)
26.	结构成分	jiégòu chéngfèn	структурний компонент	словоскладання (атрибутивний тип)
27.	结构特征	jiégòu tèzhēng	структурна особливість	словоскладання (атрибутивний тип)
28.	句法特征	jùfǎ tèzhēng	синтаксична ознака	словоскладання (атрибутивний тип)

29.	空间关系	kōngjiān guānxì	просторові відношення	словоскладання (атрибутивний тип)
30.	隶属关系	lishǔ guānxì	зв'язок приналежності	словоскладання (атрибутивний тип)
31.	领属定语	lǐngshǔ dìngyǔ	присвійне (підрядне) визначення	словоскладання (атрибутивний тип)
32.	领属短语	lǐngshǔ duǎnyǔ	присвійне (підрядне) словосполучення	словоскладання (атрибутивний тип)
33.	领属关系	lǐngshǔ guānxì	присвійний (підрядний) зв'язок	словоскладання (атрибутивний тип)
34.	领属结构	lǐngshǔ jiégòu	присвійна (підрядна) конструкція	словоскладання (атрибутивний тип)
35.	命名功能	mìngmíng gōngnéng	називна функція	словоскладання (атрибутивний тип)
36.	内部差异	nèibù chāyì	внутрішні розбіжності	словоскладання (атрибутивний тип)
37.	判定方法	pàndìng fāngfǎ	метод вирішення, метод визначення	словоскладання (атрибутивний тип)
38.	配价关系	pèijià guānxì	валентні зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
39.	亲属关系	qīnshǔ guānxì	споріднені зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
40.	属性定语	shǔxìng dìngyǔ	атрибутивне визначення	словоскладання (атрибутивний тип)
41.	属性短语	shǔxìng duǎnyǔ	атрибутивне словосполучення	словоскладання (атрибутивний тип)
42.	属性分类	shǔxìng fēnlèi	атрибутивна класифікація	словоскладання (атрибутивний тип)

43.	属性关系	shǔxìng guānxì	атрибутивні зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
44.	属性结构	shǔxìng jiégòu	атрибутивна структура	словоскладання (атрибутивний тип)
45.	属性特点	shǔxìng tèdiǎn	атрибутивна особливість	словоскладання (атрибутивний тип)
46.	限定功能	xiàndìng gōngnéng	функція уточнення	словоскладання (атрибутивний тип)
47.	形式意义	xíngshì yìyì	формальне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
48.	形态特征	xíngtài tèzhēng	морфологічна ознака	словоскладання (атрибутивний тип)
49.	修饰成分	xiūshì chéngfèn	модифікатор	словоскладання (атрибутивний тип)
50.	一价名词	yījià míngcí	одновалентний іменник	словоскладання (атрибутивний тип)
51.	依存关系	yīcún guānxì	залежний зв'язок	словоскладання (атрибутивний тип)
52.	依附关系	yīfù guānxì	залежні відношення	словоскладання (атрибутивний тип)
53.	依附主体	yīfù zhǔtǐ	залежний суб'єкт	словоскладання (атрибутивний тип)
54.	语法关系	yǔfǎ guānxì	граматичні зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
55.	语法结构	yǔfǎ jiégòu	граматична конструкція	словоскладання (атрибутивний тип)
56.	语法手段	yǔfǎ shǒuduàn	граматичний апарат	словоскладання (атрибутивний тип)

57.	语法形式	yǔfǎ xíngshì	граматична форма	словоскладання (атрибутивний тип)
58.	语法意义	yǔfǎ yìyì	граматичне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
59.	语义关系	yǔyì guānxi	семантичні зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
60.	语义结构	yǔyì jiégòu	семантична структура	словоскладання (атрибутивний тип)
61.	语义配价	yǔyì pèijià	семантична валентність	словоскладання (атрибутивний тип)
62.	语音特征	yǔyīn tèzhēng	фонологічна ознака	словоскладання (атрибутивний тип)
63.	整体功能	zhěngtǐ gōngnéng	функція цілісності	словоскладання (атрибутивний тип)
64.	整体意义	zhěngtǐ yìyì	загальне значення	словоскладання (атрибутивний тип)
65.	中心成分	zhōngxīn chéngfèn	центральний компонент	словоскладання (атрибутивний тип)
66.	主要功能	zhǔyào gōngnéng	основна функція	словоскладання (атрибутивний тип)

П'ятискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	成分概念义	chéngfèn gàiniàn yì	концептуальне значення компонента	словоскладання (атрибутивний тип)
2.	规约化形式	guīyuēhuà xíngshì	форма регуляції	словоскладання (атрибутивний тип)
3.	领属复合词	lǐngshǔ fùhécí	присвійне складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)

4.	名名复合词	míngmíngfù hécí	іменне складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)
5.	认知完形性	rènzhī wánxíngxìng	когнітивний гештальт	словоскладання (атрибутивний тип)
6.	属性复合词	shǔxìng fùhécí	атрибутивне складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)

Шестискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	边缘领属关系	biānyuán lǐngshǔ guānxì	суміжні присвійні зв'язки	словоскладання (атрибутивний тип)
2.	表层概括假设	biǎocéng gàikuò jiǎshè	гіпотеза поверхневого узагальнення	словоскладання (атрибутивний тип)
3.	表层语义关系	biǎocéng yǔyì guān xì	зовнішній семантичний зв'язок	словоскладання (атрибутивний тип)
4.	抽象图式构式	chōuxiàng túshì gòushì	абстрактна схематична конструкція	словоскладання (атрибутивний тип)
5.	词汇语义范畴	cíhuì yǔyì fànchóu	лексико- семантична категорія	словоскладання (атрибутивний тип)
6.	词汇语义关系	cíhuì yǔyì guānxì	лексико- семантичний зв'язок	словоскладання (атрибутивний тип)
7.	高频词法模式	gāopín cífǎ móshì	високочастотні лексичні моделі	словоскладання (атрибутивний тип)
8.	高频句法模式	gāopín jùfǎ móshì	високочастотні синтаксичні моделі	словоскладання (атрибутивний тип)
9.	构式理论核心	gòushì lǐlùn héxīn	ядро конструкційної теорії	словоскладання (атрибутивний тип)
10.	后属式复合词	hòushǔ shì fùhécí	остання форма складних слів	словоскладання (атрибутивний тип)

11.	空间邻近关系	kōngjiān línjìn guānxì	просторові відношення близькості	словоскладання (атрибутивний тип)
12.	一价名词语义	yī jià míngcí yǔyì	семантика одновалентних іменників	словоскладання (атрибутивний тип)
13.	语法语义范畴	yǔfǎ yǔyì fànchóu	граматично- семантична категорія	словоскладання (атрибутивний тип)
14.	转换生成理论	zhuǎnhuàn shēngchéng lǐlùn	трансформаційно- генеративна теорія	словоскладання (атрибутивний тип)
15.	自然属性特点	zìrán shǔxìng tèdiǎn	характеристика природних властивостей	словоскладання (атрибутивний тип)

Семискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	名名领属复合词	míng míng lǐngshǔ fùhéci	іменне присвійне складне слово	словоскладання (атрибутивний тип)
2.	中心名词性成分	zhōngxīn míngcíxìng chéngfèn	центральний номінативний елемент	словоскладання (атрибутивний тип)

Восьмискладові термінологічні одиниці

№	词汇	拼音	翻译	结构类型
1.	后属式领属复合词	hòushǔ shì lǐngshǔ fùhéci	остання форма присвійних складних слів	словоскладання (атрибутивний тип)
2.	领属复合词的形式	lǐngshǔ fùhéci de xíngshì	форма присвійних складних слів	словоскладання (атрибутивний тип)
3.	属性复合词的形式	shǔxìng fùhéci de xíngshì	форма атрибутивних складних слів	словоскладання (атрибутивний тип)